

Kide

Lapin
yliopiston
yhteisölehti
2 • 2013

lapsi
ihmisenä

lapsi ihmisenä

TEEMA

Mitä aikuiset ajattelevat lapsista? Entä lapset aikuisista? Lasten kasvatusta, opettamista ja suojelua perustetaan aina jonkinlaiselle käsitykselle siitä, minkälaisia lapset ovat. Teeman innoittajana on 2-vuotias, joka väitti kivenkovaan, ettei ole ihminen, koska on pieni tyttö.

Pääkirjoitus JOHANNA HURTIG

9 Lapsi ihmisenä

10 Ota riski: luota lapseen

Kolumni ULLA-MAIJA RANTALAIHO

15 Kolmen tytön tarinat

16 Ota riski: luota aikuiseen

20 Kohti osallistavaa oppimista

22 Oppimisen iloa toiminnallisesta matematiikasta

POHJOISEN PUOLESTA

4 **Jälkiä** MARKKU HEIKKILÄ Rautahepo

Sámegillii ANTTI AIKIO

”Váigadis” identiteettiä – ”Vaikea” identiteetti

5 **Mie** Sohvasurffaussosiologi Jennie Germann Molz

6 **Aura** Sementoitu globalisaatio arktiset valtiot?

Luovat Amfibiolentokoneen ohjaamo sai uuden ilmeen

7 **Arktis** Pakisevat revontulet

Kolumni ROSA LIKSOM ”Hyvä ei kelpaa”

8 **Kiehin** OLLI TIURANIEMI

Arviot Pohjoista nykytaidetta ja kaskuja Lapista

*Väkivallan vähättely, sen olemassaolon kieltäminen
ja katseen suuntaaminen toisaalle
ovat poliittisia tekoja.*

KITEYTYKSET

- 26 **Taide** Vieraileva taiteilija Mirja Pirilä –
Rakkaudesta valoon ja camera obscuraan
- 30 **Tutkimus** Tarina alkaa Yukonista
- 34 **Matkailu** Palvelut paikan päällä kännykästä

VAKIOT

- 24 Tuokio
- 33 Eskon puumerkki **SAARA IGNATIUS** Hyvä-paha viihde
- 36 Huhuu? Hyvän arjen perusopinnot
- 37 Kotisivu Bailatinon tahdissa
- 38 Alumni Mikä ihmeen infografiikka?
- 39 Julkaisut
- 40 Väitökset
- 42 Lyhyet
- 50 Hiutaleita **AINI LINJAKUMPU** Väkivaltaa vai ei?

ANNA-LEENA MUOTKA *tekijä*

ANNA-LEENA MUOTKA

VALOKUVAAJA, freelancer
Lapin yliopiston opiskelija

Audiovisuaalisen mediakulttuurin ja valokuvauksen opiskelija Anna-Leena Muotka kuvasi lehteen artikkeleita sekä useita henkilökuvia.

”Valokuvaajan työssä valmiiksi suunniteltu on todellakin puoliksi tehty. Jätän sattumalle kuitenkin aina tilaa, sillä useimmiten parhaat kuvat syntyvät juuri silloin, kun sitä vähiten odottaa.

Oma valokuvaajan taivaani on, kun kuvattava ei yhtenä hetkenä muistakaan kameran läsnäoloa ja muuttuu hetkeksi kuin tyhjäksi tauluksi: puhtaaksi olemiseksi, jossa eivät paina omat ja yhteiskunnan odotukset. Tällaisten kuvien ja hetkien löytäminen on todella palkitsevaa.

Oli mahtavaa käydä kuvaamassa oppilaita ja lapsia tähän lehteen. He nauttivat kameralle poseeraamisesta eivätkä välillä, onko hampaan välissä jotain tai näkykö kello. Sellaista huolettomuutta toivoisin meille aikuisillekin.”

TOIMITUS

Päätoimittaja

Olli Tiuraniemi
puh. 0400 695 418
etunimi.sukunimi@ulapland.fi

Teeman toimitussihteeri

Marjo Laukkanen
puh. 040 484 4296
etunimi.sukunimi@ulapland.fi

Toimittaja

Sari Väyrynen
puh. 040 571 1960
etunimi.sukunimi@ulapland.fi

Ulkoasu ja taitto

Irma Varrio
puh. 040 740 2237
etunimi.sukunimi@ulapland.fi

Valokuvat

Anna-Leena Muotka sekä Iisakki Härmä,
Ulla Isotalo, Marko Junttila, Arto Liiti,
Pekka Mustonen, Iiris Nuutinen, Markus Pentikäinen,
Marja Pirilä, Iiro Rautiainen ja Irma Varrio

Avustajat

Antti Aikio, Markku Heikkilä, Johanna Hurtig,
Niina Huuskonen, Saara Ignatius, Hannele Ikäheimo,
Rita Junes, Titta Jylkäs, Maria Kellokumpu,
Johan-Eerik Kukko, Lapin yliopiston harjoittelukoulun oppilaat, Rosa Liksom, Aini Linjakumpu,
Elina Malinen, Henna Marttila, Anna-Maija Partanen,
Karo Pekkala, Ulla-Maija Rantalaiho, Emma Tirroniemi, Anna Vuorinen, Sai Väyrynen, Johanna Westerlund ja Mikko Ylikörkkö

Lehti ottaa sitoumukselta vastaan aineistoja mutta pidättää oikeuden muokata niitä.

JULKAISIJA

Lapin yliopisto/Viestintä
PL 122, 96101 ROVANIEMI

ILMOITUSVARAUKSET

Tarja Helala
puh. 040 528 6083
etunimi.sukunimi@ulapland.fi
Mediakortti: www.ulapland.fi/kide

OSOITTEENMUUTOKSET

tiedotus@ulapland.fi

Seuraava Lapin yliopiston Kide ilmestyy syyskuussa 2013.

Painos: 4200 kpl
Painopaikka: Erweko Oy, Rovaniemi 2013

ISSN 0787-0965

Pohjoisen puolesta

Ajankohtaisia pohjoisia asioita, ilmiöitä ja ihmisiä.

Arktisen keskuksen tiedeviestinnän päällikön kynästä.

jälkiä

Rautahepo

Sinisten junien vetoisissa väliköissä on kulunut kartta Suomen rataverkosta. Henkilöliikenteen osuudet on merkitty paksulla viivalla, tavaraliikenteen radat ohuella.

Joskus Suomella oli varaa rakentaa ratoja. Suomussalmi. Saarijärvi. Valtimo. Kaskinen. Kankaanpää. Juankoski. Siinä liuta paikannimiä, joihin ohut viiva ylettyy. Niille ei varsinaisesti ole karttunut mainetta Suomen talouselämän vetureina.

Kemijärvelle menee yhä juna. Ei kaupungilla silti hyvin mene. Kittilään ei mene juna. Se kasvaa nopeimmin Lapin kunnista. Oulusta etelään Vihanti on maan pääradan varrella ja moni intercity pysähtyy siinä. Kylä voi kehnosti.

Ties miten monessa seminaarissa ja uutisessa vedellään mustia viivoja Lapista Kantalahteen, Kirkkoniemeeseen, Skibotniin, Narvikiin ja jonnekin sinne välille. Väylät auki, ja uusi elämä alkaa. Joskus.

Tai ehkä kehitys on sittenkin jostain muusta kiinni. Ehkä sitä jopa hidastaa jääminen odottamaan, että joku muu jossain kaukana joskus tekee ison päätöksen. Tulevaisuus yleensä syntyy paremmin, kun sitä tekee tässä ja nyt.

Markku Heikkilä

SÁMEGILLII

Lappi universitehta sápmelaš dutkit čället áigevuodvilis sápmelašvuhtii guoski fáttaid birra.

Lapin yliopiston saamelaiset tutkijat kirjoittavat ajankohtaisista saamelaisuuteen liittyvistä aiheista.

”VÁIGADIS” IDENTITEHTA

Ságastallan vuoigatvuodas meroštallat sámiid identitehta lea leamaš Suomas giivvis. Dál áššái lea morihuvvon maiddái Norgga bealde Sámis. Gažaldat ahte beassá Norgga sámedikki válgalogahallamii lea leamaš hui vuollegaš, juoba dušši. Doppe válgaregisttarii lea registrerejuvvon ee. sámegiela oahpahallan ruottelaš ja áibbas gieskat NRK Sápmi muitalii odđasa norgalaš nuoras, guhte hilbatvuodas ohcalii ja dohkkehuvvui ”sápmelažžan”. Gažaldagas leahkki olbmos ii lean mihkkege oktavuodaid sápmelašvuhtii iige son máhttán sámegiela.

Norggas sápmelašvuoda kritearat leat girjejuvvon láhkii muhto čielgasit daid eai leat kontrolleren ovttasgas dásis. Suomas sápmelašvuodameroštallama leat moaitán muhtumin menddo čavgadín, nuppe vuoro menddo loažžadin.

Sáhtta leat ahte váigatvuodat muitaltige erenoamážit das, ahte identitehta ii sáhte meroštallat ollislaččat ja dárkilat lahkaásaheami bokte. Identitehta ja erenoamážit joavkoidentitehta šáddá mánggaid sierra osiid submin. Danin ovttá, buot gokči meroštallama gávdnan lea veadjemeahtun. Juridihka (ja jierbmi) dáfus ášši lea čielggas– dego ON:a eamiálbmogiid vuoigatvuodaid julggáštusasge ásahuvvo, eamiálbmogiin dahjege sápmelažžain alddes lea vuoigatvuoha mearridit iežas identitehtas ja joavkku lahttovuodas, ain iešgudege dáhpáhusas.

Antti Aikio, OTM, dutki, joatka-oahppi

”VAIKEA” IDENTITEETTI

Keskustelua oikeudesta määritellä saamelaisten identiteetti on käyty Suomessa kiivaasti. Nyt asiaan on herätty myös Norjan puolella Saamenmaata. Kynnys päästä Norjan saamelaiskäräjien vaaliluetteloon on osoittautunut varsin matalaksi, jopa olemattomaksi. Siellä vaalirekisteriin on kirjattu mm. saamen kielen opetellut ruotsalainen, ja aivan vastikään NRK Sápmi uutisoi norjalaisesta nuorukaisesta, joka pilanpäiten hakeutui ja tuli hyväksytyksi ”saamelaiseksi”. Kyseisellä henkilöllä ei ollut mitään yhteyttä saamelaisuuteen eikä hän osannut saamen kieltä.

Norjassa saamelaisuuden kriteerit on kirjattu lakiin mutta niitä ei selvästikään ole kontrolloitu yksilötasolla. Suomessa saamelaismääritelmää on moitittu toisinaan liian tiukaksi, toisinaan liian löyhäksi.

Ehkä vaikeudet kertovatkin ennen kaikkea siitä, ettei identiteettiä voida määritellä kaikenkattavasti ja tarkasti lainsäädännön kautta. Identiteetti ja erityisesti ryhmäidentiteetti rakentuvat useiden eri osien summana. Siksi yhden, kaikenkattavan määritelmän löytäminen on mahdotonta. Juridii-kan (ja maalaisjärjen) kannalta asia on selkeä – kuten YK:n alkuperäiskansojen oikeuksien julistuksessakin säädetään, alkuperäiskansalla eli saamelaisilla itsellään on oikeus määrätä omasta identiteetistään ja ryhmän jäsenyydestä, tapaus kerrallaan.

Antti Aikio, OTM, tutkija, jatko-opiskelija

JENNIE GERMANN MOLZ

Sohvasurffaussosiologi

Indonesia 1990-luvulla. Reppureissaaja Jennie Germann Molz ihmettelee retkeilymajassa toista matkajaa, joka on kaivanut repustaan esiin kannettavan tietokoneen ja yhdistänyt sen jollain ilveellä puhelinlinjaan. Mies vaihtaa kuulumisia Yhdysvalloissa olevien ystäviensä kanssa.

– Nyt se ei kuulosta miltään, mutta silloin se oli mielellöntä. Internet oli vasta aluillaan, langattomia verkkoja ei ollut, läppärit olivat valtavia ja vaikeita kuljettaa mukana, matkailusosiologi muistelee.

Kokemus herätti nuorena opiskelijassa kiinnostuksen mobiiliteknologian, matkailun ja sosiaalisten verkostojen yhteyksiin. Väitöstutkimuksensa hän teki matkailijoiden julkaisemista verkkosivuista, ja viime vuosina hän on tutkinut erityisesti internetin vieraanvaraisuusverkostoja, kuten sohasurffausta sekä kodin- ja ruoanvaihtosivustoja. Niiden jäsenet vaihtavat palveluksia useimmiten vastavuoroisuuden nimissä: sohasurffaajat esimerkiksi majoittavat kodeissaan ilmaiseksi ihmisiä, joita he eivät entuudestaan tunne. Matkavaluuttana on rahan sijasta verkostossa saavutettu luottamus ja maine.

Rovaniemellä Jennie Germann Molz on viettänyt tämän kevään Fulbright-stipendiaattina Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutissa sekä haastatellut paikallisia sohasurffaajia. Aiemmin hän on tutkinut ilmiötä Yhdysvalloissa, Kanadassa ja Italiassa.

– Jotkut sohasurffaavat voidakseen matkustaa edullisesti, mutta useimmat hakevat kokemuksia perinteisten matkailupalveluiden ulkopuolelta: he haluavat tutustua paikalliseen elämään ja ihmisiin tai saada matkailuelämyksen omassa kodissaan ilman matkalle lähtemistä. Moni vahvistaa sohasurffaamalla myös identiteettiään maailmankansalaisena.

Germann Molz toteaa, että sohasurffaajat etsivät aika usein samanhenkisiä majoittajia ja majoitettavia.

– Viime aikoina yhä useampi on kertonut haluavansa kohdata myös ihmisiä, jotka ovat erilaisia kuin he itse. Parhaassa tapauksessa se lisää avoimuutta toisille kulttuureille.

Sosiologian apulaisprofessorina Holy Crossin collegessa työskentelevä Germann Molz on itsekin sohasurffaaja ja innokas matkailija.

– Parhailaan suunnittelen maailmanympärimatkaa perheeni kanssa.

Sari Väyrynen

kyntää yliopiston ajankohtaisia tutkimusaiheita.

Sementoiko globalisaatio arktiset valtiot?

Lapin yliopiston professorit Lassi Heininen ja Timo Koivurova vetävät Globalization in the Arctic -hanketta, jossa tutkitaan arktisen alueen merkityksen muuttumista oikeudellisesti ja poliittisesti.

– Tutkijat ovat ymmärtäneet, että arktinen on osa globaaleja prosesseja ja se soveltuu hyvin poliittisten ja oikeudellisten innovaatioiden tutkimiseen, Timo Koivurova sanoo.

Esimerkkinä Koivurova nostaa esille YK:n merioikeusyleissopimuksen. Viime vuosiin saakka on ajateltu, että globaalia merioikeutta ei voida soveltaa Arktiseen jäämereen. Tutkimusten myötä on kuitenkin havaittu, että merioikeusyleissopimus soveltuu hyvin myös arktiselle alueelle.

– Esimerkki muutoksesta on myös se, että Kanadan ja USA:n inuitit haastoivat vuonna 2005 Yhdysvallat Amerikan ihmisoikeuskomissioon vastuuttoman ilmastopolitiikan ja sen seurauksena inuiteille aiheutuvien ihmisoikeusloukkauksien vuoksi, Koivurova sanoo.

Lassi Heinisen mukaan globalisaatio ei ole sinänsä uutta arktisella alueella, kun katsomme pohjoisten ja eteläisten kansojen välistä vuosisatoja kestänyttä vuorovaikutusta.

– Tämän päivän globaali kiinnostus arktista aluetta, ja sen luonnonvaroja kohtaan on nostanut alueen valtioiden ja kansojen keskuudessa huolen ulkopuolisten toimijoiden tulosta alueelle. Tämä näkyy muun muassa valtiosuvereniteetin korostamisena, Lassi Heininen sanoo.

Toisaalta perinteinen valtiosuvereniteetti arktisella alueella on haastettu monelta eri taholta.

– Sitä haastavat globalisaatio, ilmastonmuutos, kasvava kiinnostus arktista aluetta ja sen luonnonvaroja kohtaan sekä alkuperäiskansojen kasvava itsemääräämisoikeus, Heininen listaa.

Olli Tiuraniemi

LUOVAT

TITTA JYLKÄS, HENNA MARTTILA, EMMA TIRRONIEMI JA MIKKO YLIKÖRKKÖ

Amfibiolentokoneen ohjaamo sai uuden ilmeen

Teollisen muotoilun opiskelijat ovat ideoineet uuden ilmeen Atol-amfibiolentokoneen ohjaamoon. Visualisointi on lähtökohtana yksityiskohtaisemmalle suunnittelutyölle, jonka myötä ohjaamo voidaan toteuttaa lentokoneisiin käytännössä.

– Kun kyseessä on ultrakevyt lentokone, oli suunnittelutyössä huomioitava turvallisuustekijät. Käytettävyys, ergonomia ja keveys ovat tällöin tärkeitä, suunnittelutyöhön osallistunut Mikko Ylikörkkö kertoo.

Ylikörkkö vastasi ohjaussauvojen ja kuvun aukaisukahvojen suunnittelusta. Muut projektiin osallistuneet opiskelijat ovat Titta Jylkäs, Henna Marttila ja Emma Tirroniemi. Opiskelijatyöksi projekti oli normaalia laajempi, sillä opiskelijat pääsivät suunnittelemaan yksityiskohtien sijasta koko ohjaamon ilmeen.

Amfibiolentokonetta suositetaan erityisesti asumattomilla seuduilla, sillä myös vesi toimii nousu- ja laskualustana. Atol-lentokoneiden valmistus lopetettiin 1990-luvun alussa. Vuonna 2012 Atol Avion aloitti valmistuksen uudestaan Rovaniemellä.

Johanna Westerlund

PAKISEVAT REVONTULET

Saamelaisten uskomuksissa revontulet ovat eläviä olentoja. Arktisen keskuksen erikoistutkijan Elina Helander-Renvallin mukaan niiden on uskottu pakisevan ja ymmärtävän puhetta. Revontulien leiskuessa ahkio pysäytettiin, jotta sen aiheuttama ääni ei houkuttelisi revontulia lähemmäksi. Nykyäänkin saatetaan sanoa, että revontulia voi kutsua viheltämällä.

Valonäytelmän aikana kuuluville äänille on saatu myös tieteellistä tukea. Aalto-yliopiston tutkijat uskovat paikallistaneensa revontuliin liittyvän äänilähteen noin 70 metrin korkeudessa. Keskenään samankaltaisia ääniä tallentui mikrofoneihin kolmessa eri paikassa. Tutkijoiden teoria on, että samat Auringon hiukkaspurkaukset, jotka synnyttävät revontulia, voivat synnyttää myös äänilähteitä lähellä maanpintaa.

Arktisen keskuksen Aurora Borealis-näyttelyssä tarinat ja tiede kohtaavat. Näyttely on esillä Arktikum-tiedekeskuksessa 31.5.2013–4.5.2014.

Marjo Laukkanen

IIRO RAUTAINEN

Kuuluuko taivaanvalkeista ääntä?

PEKKA MUSTONEN

ROSA
LIKSOM

"Hyvä ei kelpaa"

Ystäväni teki pitkän työuran eräässä menestyvässä yrityksessä, mutta viime syksynä hänet painostettiin jäämään eläkkeelle. Hän oli johtavassa asemassa ja menestynyt työssään erittäin hyvin. Hän on erinomaisessa fyysisessä ja psyykkisessä kunnossa. Syyksi ylempi johto ilmoitti, että nuoremmille on tehtävä tilaa.

Ennen lopullista eläkkeelle siirtymispäätöstä ystäväni esitti yrityksen johdolle listan, miksi yrityksen kannalta olisi edullista pitää hänet palkkalistoillaan. Hän nosti seuraavat asiat esille:

1. Hän ei ole ollut sairauden vuoksi töistä poissa vuosiin. Sen sijaan useimpien nuorempien työntekijöiden sairaus poissaoloja kertyy vuodessa yli 25 %:a.

2. Hän on ollut aina uskollinen ja luotettava työntekijä. Hän ei etsi koko ajan paremmin palkattua tai kiinnostavampaa työtä niin kuin nuoremmat työntekijät tekevät. He vaihtavat työpaikkaa heti kun parempi tarjous tulee.

3. Hän tekee työnsä tehokkaasti ja hänellä on vankka kokemus. Nuoremmat työntekijät opettelevat tehtäviään hyvin kauan, keksivät aikaa vieviä uudistuksia ja saatuaan ne läpi lähtevät pois.

4. Hän keskittyy kokonaisvaltaisesti työhönsä eikä hänen tarvitse stressata kotiasioiden kanssa. Nuoremmilla työntekijöillä on milloin lapset sairaana, milloin avioliitto-ongelmia. Hänen lapsensa ovat aikuisia ja avioliitto kolmenkymmenen vuoden jälkeen tasapainoisissa tilassa.

5. Hän olisi hyvä lisä nuorten työntekijöiden joukossa. Hän voi välittää kokemusta ja historiaa, nuoret taas tuoda yrityksen arkeen innovaatioita ja virtaa. Hyvä sekoitus vanhoja ja nuoria työntekijöitä tekee yrityksestä menestyksekkään.

6. Hänen elämäkokemus ja taitavuus työssään antavat hänelle itseluottamusta ja hänestä on hauskaa tehdä työtä ja levittää ympärilleen rauhallista tunnelmaa. Nuoret työntekijät usein keskittyvät valittamiseen ja stressaavat aivan turhaan.

7. Hän on hyvä keskustelemaan, hän on hyvä kuuntelija ja hän on yhteistyökykyisempi kuin useimmat nuoret työntekijät.

Kun johtaja oli lukenut listan, hän totesi olevansa täysin samaa mieltä mutta lisäsi, että siitä huolimatta hänen on aika jäädä eläkkeelle.

kiehinen

Päätoimittaja veistellee peräpohojolan murhella sytykkeitä akateemisele keskustelule.

Pohojosen vesivoimarakentamista on tutkittu tähän mennessä muun muasa oikeustieteen ja ympäristösiolokian näkökulmista. Sitä on tutkittu toistaiseksi aika vähän paikallisten asukkaitten kannalta kattotuna. Tutkija Outi Auttin esitarkastuksesa oleva ympäristösiolokian alhan kuuluva väitöskirija tullee paikkaahman tätä puutetta. Autti tutkii valtasuhteitten näkökulumasta nimenomhan sitä, miten muutokset on koettu ja miten niihin on sopeu'uttu. Harmi vain, että tämäki tutkimus tullee kolomekymmentä vuotta liian myöhhän, koska net, jokka asiasta eniten tiesivät, ovat jo eesmenheitä.

Kemijoen rakentamisela oli valtava merkitys ihmisten identiteetile. Lاپسا koethin suuri kulttuurinen murros, ko satoja vuosia vanha lohikulttuuri romahti hetkesä. Rakentamisen kiimasa paikallisia asukhaita ja poliitikkoja viethin ko pässiä narusa. Tekniikkakeskeinen luontosuhe mitätöi ihmisen ja luonnon välischen tasapainnon perustuvan kulttuurin. Outi Auttin sanoin: "Suo, kuokka ja Jussi vaihtuivat joeksi, kaivinkoneeksi ja insinööriksi". Lapsuuteni Kemijoen hiekkasärkät, hiekkaset lahenpoukamat, polut ja saaret katosivat maisemasta ja muistista. Käthen jäi tarina lohesta, jonka nousua en ehtiny koskhan ees nähä.

Valtio ja yhtiöt käyttivät joen rakentamisesa suvereenia yksinvaltaa, kurivaltaa ja hallintavaltaa. Paikalliset asukat eivät olhet tunnustettu osapuoli prosessisa, eikä heitä näin ollen otettu mukhan päätöksentekhon. Ajan henki ja ylheinen etu vesittivät arvokeskustelun politiikan päämääristä. Johtajat, insinöörit, lakimiehet ja neuvottelijat etustivat asiantuntijuutta. Paikallisten asiantuntemusta ei arvostettu, eikä heilä ollu käsitheitä, joila het olisivat voihnet arkumentoia teknistä, poliittista ja oikeuellista ylivaltaa vasthan. Oikhen pisti taas vihaksi Auttin tutkimusta lukiesä se, miten oikeuettoimia jokivartiset olivat.

Jäljiele jäi kulttuurinen trauma, josta on puhuttu vähän. Tämä on ymmärrettävää, sillä eelliselä sukupolovela ei ollu vielä sanoja, joila käsitellä tätä traumaa. Auttin tutkimus nostaa esile uusia näkökulumia ja merkityksiä, joila mejän sukupolovi vois yrittää hallita historiaansa, jotta historia ei hallittisi meitä.

Olli Tiuraniemi

ARVIOT

näyttely

ARTO LIITI

Rúri, Tulevaisuuden kartoitusta, 2012

MARIA HUHMARNIEMI

POHJOISTA
NYKYTAIDETTA

**Pathway / Polku
– vuoropuhelu
pohjoisuudesta**

Rovaniemen taidemuseo
26.5.2013 saakka

POLKU-NÄYTTelyn KURAATTORIT Patric Huse ja Riitta Kuusikko korostavat, että taide on yhteiskunnallisen vaikuttamisen väline. Polkunäyttelyssä on mahdollista nähdä, miten kansainväliset nykytaiteilijat ottavat kantaa pohjoiseen ympäristöön ja kulttuuriin liittyviin kysymyksiin.

Muun muassa grönlantilaiset Julie Edel Harndenberg ja Jessie Kleeman nostavat esiin alkuperäiskansojen kulttuuria ja identiteettiä. Heidän rinnallaan suomalainen Kaija Kiuru ja islantilainen Rúri kuvaavat pohjoisen ympäristön haurautta ja siihen kohdistuvia uhkia.

Näyttely on harvinaista herkkua niin Rovaniemellä kuin koko Barentsin alueella: kiinnostavia pohjoisen nykytaiteen näyttelyjä on hyvin vähän. Näyttely tuottaa kuvaa ja kokemusta yhtenäisestä mutta moniäänisestä pohjoisesta.

kirja

OLLI TIURANIEMI

SANA KIERTÄMÄÄN

Mauno Kylli ja Markku Torkko:

Lapin kaskukirja

Lappilaisen huumorin vuosikymmenet
Rovaniemi 2013

MAUNO KYLLI JA MARKKU TORKKO ovat tehneet kulttuuriteon kerätessään lappilaisia kaskuja puolentoista vuoden ajan. Kaskujen parhaimmisto, 750 kaskua, on nyt julkaistu näyttävässä *Lapin kaskukirjassa*. Kirja nostaa lappilainen kaskuperinteen savolaisten, pohjalaisen ja karjalaisten kaskujen rinnalle.

Kirjan luettuaan ymmärtää, miksi Lappi tunnetaan tarinoiden ja tarinankertojen aarreaitana. Värikkäiden persoonien kotikonturna Lappi on täynnä kaskuja, vitsejä, anekdootteja, kaupunkitarinoita ja sutkauksia. Aiheita kaskuihin ovat antaneet jätkät, herrat, lapinmiehet, kullankaivajat, poliitikot, lääkärit, hoitajat, juristit, turistit ja sotilaat.

Yksi kirjan suosikkiviteistäni on seuraava. Pääministeri Paavo Lipponen matkusti kerran vaalien alla pitämään poliittista palopuhetta Utsjoelle. Kuulijoita saliin kertyi vain kolme. Pääministeri kääntyi hermostuneena lappilaisen sosiaalidemokraatin puoleen ja kysyi: – Eikö tästä ole tiedotettu? – Ei ole, herra pääministeri. Mutta sana näyttää kiertäneen.

Lapsi ihmisenä

// Lapsena on mukavaa, koska silloin voi elää vähän pidempään.”

”On mukavaa olla lapsi, koska silloin saa jäädä kotiin.”

”Lapsena ei ole aina hauskaa. Joskus tekee jotain väärin, koska ei ole vielä oppinut kaikkea.”

”Lapsena on hauskaa, koska silloin voi vain istuskella ja heiluttaa irtoavaa hammasta.”

”Jos lapsi on hukannut rahansa ja joku sanoo ’tule minun luokseni, niin saat rahaa’, niin silloin tietää, että mies on namusetä.”

Ajatukset on poimittu Grethe Dirckinck-Holmfeldin kirjasta *Lasten ajatuksia lapsista* (2003). Lapset pohtivat kirjassa erilaisia perhe-elämän teemoja.

Kirja on minun ja lastenlasteni lempilukemista. Luen pätkiä teemoista ja sen jälkeen saan kuulla, mitä mieltä kuulijani ovat toisten lasten havainnosta ja ajatuksista.

Joskus lukuhetket poikivat hilpeitä keskusteluja, joskus tunnustellaan elämän vakavampia puolia. Kysymys siitä, onko lapsi ihminen, on keskusteluissa osoittautunut yksiselitteisen selväksi. Lapsi on ihminen. Vauvan kohdalla näkemystä vaati tosin tarkennuksen: ”Hän on pieni ihminen. Jalatkin on eri tavalla”.

Lapsi-ihmisen elämä on lasten näkemysten mukaan yhdistelmä mahdollisuuksia ja uhkia. Alle 7-vuotiaat eivät ole puurtaneet elämänsä SWOT-analyysiä konsulttien kera työyhteisönsä kehittämispäivillä, mutta he ovat päässeet kollektiivina silti monipuoliseen kokoelmaan uhkia ja mahdollisuuksia.

Lapset ja lapsuus ovat juhlapuheiden, poliittisten ideologioiden ja voimasuhteiden sekä ammatillisen erikoisosaamisen ja trendeinä vaihtuvien ammatillisten ”kehittämishaasteiden” vakiomateriaalia.

Miten lasten ja aikuisten välinen suhde näyttäytyy lapsille? Yksi puhuttelevimmista tilanteista tähän liittyen sijoittuu alakouluun erään tutkimushankkeemme havainnointijaksolle. Kysyimme neljäsluokkalaisten näkemyksiä tilanteista, joita olimme viikkojen havainnointijakson aikana seuranneet. Erään pojan kommentti oli spontaani: ”Onko oikeesti totta, että teitä kiinnostaa, mitä me sanotaan? Siis kuunteleeko joku aikuinen tosissaan meitä?”

IRMA VARRIO

Vuosia lasten osallisuuden kehittämishankkeiden innostavia raportteja lukeneena sekä erilaisia aiheesta erilaisia seminaareja istuneena hetki oli tärkeä. Varmaan projekteissa on saatu asioita aikaan. Silti monelle lapselle voi olla edelleen suuri ihme tulla kohdatuksi ihmisenä ja omana persoonanaan, ei vain kasvatuksen, järjestyksenpidon ja aikuisten toteuttamien, määrittelemien ja arvioimien toimenpiteiden kohteena.

Lasten arkea muovaavat perheen, koulun ja sosiaalityön ammattilaisten ohella se, miten erilaiset ihmiset eri tilanteissa kohtaavat heidät. Lapsi on ihminen, joka joutuu muiden huomioon luottamaan toisiin. Lapsi on riippuvainen aikuisten huomioista ja kyvystä toimia. Lasten tarve ja oikeus turvaan ja erityiseen suojeluun tunnustetaan laajasti. Vanhempien toteuttamat lasten surmat, lapsiin kohdistuva seksuaalinen hyväksikäyttö ja huonosti toimiva lastensuojelu mutta myös puhtaan juomaveden puute, ihmiskauppa ja aids-orpous koskettavat, koska ne rikkovat lapsuuteen yhdistettävän koskemattomuuden ja suojelun universaalien idean.

Aikuisten ja lasten väliset suhteet tiivistyvät lasta ja lapsuutta määrittelevissä instituutioissa. 8-vuotiaan näkemys aiheesta ei ehkä vastaa seminaarien sisältöä, mutta viestikköön vuoropuhelun tarpeesta:

”Jos lapsia ei koskaan hoideta eikä niille opeteta mitään, ne voivat olla sellaisia kuin haluavatkin olla.”

Ota riski:

LUOTA LAPSEEN

Opetuksen tehtävänä
on tukea oppilaiden kasvua ihmisyyteen.

Näin määrää perusopetuslaki.

Mutta millaisista lähtökohdista tätä ihannetta tavoitellaan?

Kasvatustieteissä lapsuutta määritellään yleensä biologisena ja psykologisena kehitysprosessina. Kehityopsykologian valtakausi alkoi 1950-luvulta lähtien ja vaikuttaa yhä siihen, mitä kasvatuksen ammattilaiset ajattelevat lapsuudesta.

– Lapsuutta ei juurikaan käsitellä kulttuurisena tai historiallisena ilmiönä vaan universaalina prosessina, Päivi Naskali sanoo.

– Ja yleensä sitä verrataan aikuisuuteen, Outi Kyrö-Ämmälä lisää.

Kyrö-Ämmälä on kasvatustieteen yliopistonlehtori opettajankoulutuksessa ja Naskali naistutkimuksen professori. He kertovat, että kasvatustieteissä lapsuuden ”löytämistä” on annettu kunnia 1700-luvulla eläneelle ranskalaiselle filosofille Jean-Jacques Rousseaulle.

– Vaikka hän löysikin vain keski- ja yläluokkaisen poikalapsuuden, Naskali huomauttaa.

Ranskalainen Philippe Ariés väitti vuonna 1960 julkaisussa kirjassaan, ettei keskiajalla edes tunnettu lapsuuden käsitettä vaan lapsi oli pienikokoinen aikuinen. Väitettä on sittemmin myös kritisoitu. Joka tapauksessa lapsikäisyys oli keskiajalla radikaalisti erilainen kuin nykyisin. Lapsi osallistui aikuisten maailmaan, kuten työntekoon, heti kun se vain oli fyysisesti mahdollista. Nykyisenkaltainen lapsuuden varjelu on moderni ilmiö.

– 1900-luku oli lapsuuden vuosisata. Lapsuuden kukoistuskausi jatkui 1980-luvulle, jolloin alettiin huolestua lapsuuden katoamisesta, Naskali sanoo.

Keskustelua kiihdytti Neil Postmanin teos *The Disappearance of Childhood* (1982), jonka mukaan visuaalinen kulttuuri murtaa rajaa aikuisuuden ja lapsuuden välillä rävyttämällä aikuisten maailman lasten nähtäväksi.

Lapset sukupuolitettuina kuluttajina

Kulttuurintutkimuksen ja sukupuolentutkimuksen piirissä lapsuus ymmärretään sosiaalisesti ja historiallisesti muodostuvaksi kategoriaksi. Kärjekkäimmät määrittelevät koko lapsuuden sosiaaliseksi konstruktioksi. He torjuvat aikuisen ja lapsen välisen riippuvuussuhteen ja korostavat lasta aktiivisena ja tietoisena toimijana, joka selviytyy nyky-yhteiskunnassa jopa aikuisia paremmin.

Samaan aikaan julkista lapsuuspuhetta sävyttää huoli. Lapsista ja nuorista on tullut työvoiman sijaan kuluttajia, mitä vanhemmat usein sekä tukevat ostamalla että muirehtivat puheissaan.

Naskalin mukaan lasten ja nuorten varjelu liittyy yhteiskunnassamme ennen kaikkea seksuaalisuuteen. Vaikka lapsia halutaan julkisesti suojella esimerkiksi mediäväkivallalta, lievä väkivalta saatetaan hiljaisesti hyväksyä kasvatukseen. Tästä kertoo Poliisiammattikorkeakoulun tuore kyselytutkimus. Sen perusteella joka viides vanhempi ajattelee, että lasta voi kasvattaa tukistamalla tai läimäyttämällä, vaikka se on lailla kiellettyä. Saman tut-

kimuksen mukaan joka toista alle 13-vuotiasta lasta on kuritettu fyysisesti vastaamista edeltäneen vuoden aikana.

Eikä lasten suojelu seksuaalisuudeltaakaan ole vailla riskitiriitoja. Lapsia sukupuolitetaan ja seksuaalisoidaan jatkuvasti esimerkiksi vaatteilla, leluilla ja puheilla. Aikuiset saattavat puhua lapsen eri sukupuolta olevasta ystävästä hyväntahtoisesti kiusoitellen tyttö- tai poikakaverina mutta samalla kieltää lasten keskinäiset ”lääkärileikit” sopimattomina.

– Suojelun ja itsemääräämisen välillä on jatkuva jännite, Naskali sanoo.

Painopiste opettajasta oppilaaseen

Kyrö-Ämmälä on ennen yliopistolle tuloaan toiminut pitkään erityisopettajana. Hänen mukaansa oppilaiden toimijuutta korostetaan kouluissa ja opettajankoulutuksessa selvästi enemmän kuin aikaisemmin.

– Opettamisen sijaan puhumme oppimisen ohjaamisesta, Kyrö-Ämmälä kertoo.

Puheissa painopiste on siirtynyt opettajasta oppilaaseen. Tämä liittyy oppimiskäsityksen muuttumiseen. Behavioristisessa oppimiskäsityksessä opettaja välittää tietoa oppilaalle, joka on passiivinen tiedon vastaanottaja. Nykyisin suosituissa sosio-konstruktivisissa käsityksissä oppiminen on yhteisöllistä: lapsi on aktiivinen toimija, joka rakentaa tietoa yhdessä muiden kanssa.

Opetushallituksen mukaan perusopetuksella on sekä kasvatus- että opetustehtävä – ja juuri tässä järjestyksessä. Perusopetuslain mukaan ”opetuksen tavoitteena on tukea oppilaiden kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen sekä antaa heille elämässä tarpeellisia tietoja ja taitoja.”

Eri asia sitten on, kuinka tavoitteet toteutuvat käytännössä. Naskali huomauttaa, että kaikista kauniista puheista huolimatta tiedämme, missä kouluissa saavutetaan hyviä oppimistuloksia. Arvosanat määrittävät yhä sitä, mikä on hyvä koulu tai kuka on hyvä oppilas. Onpa puhuttu jopa koulujen rahoituksen sitomisesta niiden saavuttamiin tuloksiin.

– Meillä on vahva järjestykseen saattamisen kulttuuri. Katsomme oppimistuloksia emmekä sitä, missä kasvaa hyvän itsetunnon omaavia ja onnellisia lapsia, Naskali sanoo.

Vaikka koulun ensisijaisena tavoitteena on kasvattaminen, osa opettajista ja vanhemmista ajattelee yhä, että ”koti kasvattaa, koulu opettaa.” Kyrö-Ämmälä kertoo törmänneensä useammassa yhteydessä ajatukseen oppimisen kaikkiaallisuudesta. Sillä tarkoitetaan, että oppimista todella tapahtuu kaikkialla eikä vain koulussa tai aikuisen ohjauksessa. Esimerkiksi kitaraa voi oppia soittamaan katsomalla netin lukuisia opetusvideoita. Tämä asettaa omat haasteensa myös koululle.

– Mikä on koulun merkitys? Mitä koulussa pitäisi oppia? Kyrö-Ämmälä kysyy.

Outi Kyrö-Ämmälä (vas.) ja Päivi Naskali korostavat koulun kasvatuksellisen tehtävän tärkeyttä.

Lapsia vai oppilaita?

Virallisessa koulussa ja opettajakoulutuksessa puhutaan enemmän oppilaista kuin lapsista tai nuorista. Opettajan tulee tuntee oppilaansa ja opettamisen pitäisi olla oppilaskeskeistä. Kun puhuu oppilaista, ei tarvitse määritellä, kuka on lapsi, nuori tai aikuinen. Kyrö-Ämmälän ja Naskalin mukaan sanavalinnalla on silti merkitystä.

– Joskus pitää muistuttaa, että hei nämä ovat lapsia vielä ja ekaluokkalainen tarvitsee aikaa leikille, Kyrö-Ämmälä kertoo.

– Toisaalta leikkikin nähdään koulussa usein opetus- ja palveluina. Se on hyvin tavoite- ja suorituslähtöistä, Naskali lisää.

Lapsista puhumalla pysyy mielessä, että kyseessä on jonkun lapsi. Ihminen, jolla on elämää muuallakin kuin koulussa.

Naskalin mukaan koulun tavoitteena oli ennen tiettyyn sosiaaliseen asemaan kasvattaminen, mutta nyt trendinä on voimakas yksilövastuun korostaminen. Esimerkiksi oppiaineiden valinnanmahdollisuuksia on koko ajan lisätty. Samalla yhä nuoremmat joutuvat pohtimaan, mitä aineita heidän kannattaisi valita.

– Uusliberalistisessa ajattelussa voimme valita asioita, ihmisiä ja tekemisiä oman kiinnostuksemme mukaan. Samalla ajatellaan, että valinnan tekijä kantaa valinnastaan täyden vastuun.

Peruskoulun ohella Suomessakin on kouluja, jotka perustuvat 1900-luvulla kehitettyihin niin sanottuihin vaihtoehtopedagogiikkoihin, kuten montessori- tai steinerpedagogiikkaan. Niissä lähtökohta on muussa kuin arvostetavassa suorituksessa. Oppilaille annetaan esimerkiksi enemmän aikaa lukemisen oppimiselle, ja vaatimukset oppimissisällöille ovat väljempää. Montessoripedagogiikassa lapsi saa itse päättää, mitä tekee ja milloin. Miten se sitten eroaa uusliberalistisesta ajattelusta?

– Montessorissa ei valmenneta kilpailuun tai taloudelliseen pärjäämiseen. Lasta kasvatetaan omaksi itsekseen. Hän saa olla muurari, maalari tai taivaanrannan maalari, Naskali kuvailee.

Saako käyttää sormia?

Suomessa koulu aloitetaan 7-vuotiaana, myöhempään kuin monessa muussa maassa. Toisaalta 6-vuotiaana aloitettava esikoulu on muodostunut jo koulumaiseksi, ja jo sitä ennen lapselta odotetaan neuvolassa tai päivähoitossa oikeaa kynäotetta, laskemista ja kirjainten tunnistamista.

– Kontrollia ja mittaamista perustellaan lapsen kehityksen tukemisella, mutta samalla se synnyttää vertailua ja häpeää, Naskali sanoo.

Samalla erilaisten oppimis- ja tarkkaavaisuushäiriöiden diagnoosien määrä on kasvanut ja vääränlaisena pidettyä liikettä ja vilkkautta karsitaan jopa lääkityksellä. Pedagogian sijaan on helpompi muuttaa lasta.

Naskalin mukaan kehityspsykologian harmillinen seuraus on tarkat ikäkategorioiden, jotka esimerkiksi määrittelevät, miten tietyn ikäisen lapsen pitäisi leikkiä, minkäikäiselle leikki ylipäätään sallitaan tai milloin lapselle kehittyä kyky empatiaan.

– Ne toimivat välillä mutta mahdollistavat yliyleistämisen, Naskali kuvailee.

– Mikä taas on tismalleen päinvastoin kuin yksilöllistämisen, johon nykyisin pyritään, Kyrö-Ämmälä lisää.

Samaan aikaan kun opetukselta siis vaaditaan yksilöllistämistä, sen lähtökohtana voi olla hyvinkin tarkka ikä- ja sukupuolikategorinen ajattelu. Kyrö-Ämmälä kertoo tästä konkreettisen esimerkin. Hän on kuullut opettajan sanovan, että tokaluokkalainen ei enää saisi käyttää miinus- ja pluslaskuissa apuna sormiaan. Se, mikä sallitaan ekaluokkalaiselle, onkin jo tokaluokkalaiselta kiellettyä. Taustalla on arvottaminen.

– Konkretiaa pidetään huonompana kuin abstraktia, Naskali sanoo.

Arvottaminen pohjaa kehityspsykologi Jean Piaget'n teoriaan ajattelun kehittymisen vaiheista. Siinä lapsi kehittyi kohti formaalisten operaatioiden vaihetta, jolloin hän kykenee abstraktiin ajatteluun.

– Onneksi olen kuitenkin useammin kohdannut niitä opettajia, jotka ymmärtävät lapsen yksilöllisyyden ja edellytysten merkityksen opetuksen lähtökohtana, Kyrö-Ämmälä jatkaa.

Lapsen ja maailman välissä

Mitä kasvatustieteen ammattilaiset sitten toivoisivat koululta ja opettajilta?

– Yksittäinen opettaja joutuu toimimaan annetuissa puitteissa. Toivoisin hänen pitävän oman ajattelunsa, kyseenalaistavan itsestään selvyudet ja pyrkivän avoimeen keskusteluun. Katsovan lasta silmiin ja miettivän, mikä on tämän lapsen elämä, Naskali kuvailee.

– Perusopetuslaissakin koulun tehtäväksi mainitaan ensin lapsen tukeminen ihmisenä kasvussa ja vasta sitten tiedon antaminen, Kyrö-Ämmälä sanoo.

Käytännössä tehtävän noudattaminen voi kuitenkin olla vaikeaa. Ympäristö saattaa vaatia tietyn tahtista tietojen ja taitojen kartuttamista, vaikka samalla tiedetään, että oppiminen edellyttää ennen kaikkea sisäistä motivaatiota – halua oppia. Naskali ja Kyrö-Ämmälä toivovatkin opettajilta rohkeutta toimia sopusoinnussa omatuntonsa kanssa, vaikka silloin ei välttämättä aina saa kiitosta kollegoilta tai vanhemmilta.

– Opettaja asettuisi lapsen ja maailman väliin, lapsen puolelle, ja luottaisi lapseen, Naskali toivoo ja jatkaa:

– Tietty taito tulee omanlaisenaan, kun on sen aika ja lapsi haluaa sen oppia. Luottaisimme siihen, että lapsessa joku muu kantaa. ●

Kolmen tytön tarinat

Lehden teema – lapsi ihmisenä – pysäyttää ja vie elämän peruskysymysten äärelle. Kaikki lapset syntyvät maailmaan, joka antaa heille erilaisia mahdollisuuksia kasvaa ja kehittyä omaksi itsekseen, yhteiskuntansa ja kulttuurinsa jäseneksi. Lasten kannalta ei ole yhdentekevää, mihin maanosaan, maahan, yhteiskuntaluokkaan tai perheeseen hän syntyy. Hän kehittyy itsekseen ihmissuhteiden verkostossa mutta myös laajemmassa yhteiskunnallisessa kontekstissa. Merkityksetöntä ei ole sekään, onko hän tyttö tai poika, terve, sairas vai vammaisen, temperamenttia ja geneettistä perimää unohtamatta. Erilaiset arjen kontekstit, avaavat ja sulkevat lasten kasvun ja kehityksen mahdollisuuksia, saattavat jopa tuhota ja murskata niitä.

Olen viime päivinä miettinyt kolmen tytön tarinaa, jotka kiinnostävät huomiotani mahdollisuuksien eroihin.

Esterin olen kohdannut hänen vieraillessaan Napapiirillä, joulupukkia ja meitä tapaamassa. Ester on tavallinen viisivuotias pikkutyttö, joka piirtää, pelaa, kertoo tarinoita, laskee liukumäkeä ja leikkii koiran kanssa. Hän on isovanhempiansa silmäterä, tavallisten rakastavien vanhempien lapsi, jonka hienoista ujoutta kohdellaan lempeän rohkaisevasti.

Olemme kaikki lukeneet kahdeksanvuotiaasta Eerikasta, joka menehtyi isänsä ja äitipuolensa väkivallan kohteena. Hänen elämäänsä sisältyi alusta alkaen kuormittavia tekijöitä ja ilmeistä tuen tarvetta, johon lopulta vastattiin, mutta jonkin ”inhimillisen ja järjestelmään” liittyvän virheen seurauksena paluu kotiin mahdollistui tuhoisin seurauksin.

Etiopialainen Aster, 12 vuotta, ”katsoo” lehden sivulta; sokean orpokodissa elävän tytön kyyneleet pysäyttävät. Sokeudesta huolimatta Aster juoksee luottavaisena

kadulla; se pysäyttää kuvaajan ja järkyttää häntä. Aster on saamassa apua: hänen silmänsä leikataan keväällä Italiassa paikallisen liikemiehen kustantamana. Leikkauksen jälkeen hän haluaa nähdä kukat. Jokaisen kohdalla lapsi ihmisenä on nähty, kohdattu, mutta myös ohitettu ja tuhottu.

Todellisuus on toki kuvattua moninaisempi: hyväänkin elämään sisältyy varjopuolia eikä elämää voi koskaan enustaa tai sen enempää hallita. Hyvillä ja huonoilla satumilla on osuutensa, ja huonoissa olosuhteissa voi myös löytää turvapaikka ja apu.

Kukaan tuskin kieltää perhesuhteiden merkitystä lasten kasvuympäristöinä, mutta nuo suhteet voivat elää monenlaisissa rakenteissa: ydinperheessä, yhden vanhemman perheissä ja kokonaisissa perheverkostoissa. Lasten institutioidet, päivähoito ja koulu tarjoavat pitkäaikaiset kasvun ja kehityksen puitteet mutta myös elintärkeitä vertaisuuksia. Kaverisuhteet ovat joskus perhesuhteita tärkeämpiäkin ja saattavat vaikeissakin olosuhteissa kantaa positiivisella tavalla eteenpäin tai sitten sysätä syrjään. Olennaista on vuorovaikutus: kohtaava, ohittava tai vahingoittava, myös aikuisten toteuttama.

Ongelmallisissa tilanteissa on saatava apua. Eerikan tapauksen käynnistämät eri selvitykset kertovat auttamisen pulmista: pirstoutuneista ja puuttuvista palveluista, epäselvistä vastuista, ohittamisesta. Jokainen sektori toimii omasta näkökulmastaan eikä lapsen tai nuoren kokonaistilannetta tarkastella yhteisesti. Siksi tarvitaan monitieteistä, käytäntöihin kiinnittyvää lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa tutkimusta ja opetusta sekä uudenlaisia tukimuotoja, joissa lapsi on suojelun kohteena ja aktiivina toimijana. Myös se on lapsen ihmisyyden turvaamista.

OTA RISKI:

luota aikuiseen

"Aikuiset ovat kilttejä.
Menee töihin.
Käy kaupassa.
Maksavat laskut.
Siivoaa talon.
Laittavat ruuan.
Katsovat telkkaria.
Ovat tietokoneella.
Nukkuvat päivällä.
Käyttävät pankkikorttia.
Käyvät kaverien tykönä.
Huolehtivat lapsistaan."

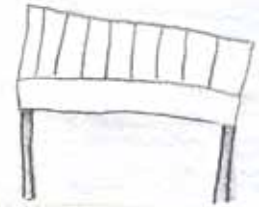
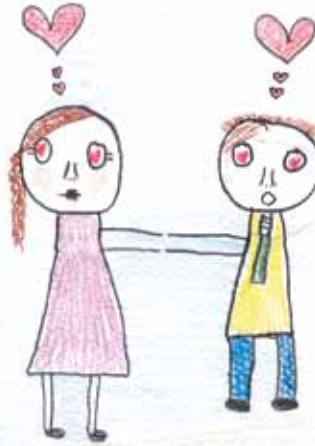
Mitä lapset ajattelevat aikuisista?
Kysymykseen vastasi
joukko harjoittelukoulun oppilaita
kirjoittamalla ja piirtämällä.

"Aikuiset ovat
joskus kivoja."

// Aikuisilla on rankkaa, koska he joutuvat olemaan töissä pitkän päivän, jotta he saavat rahaa. Aikuisien pitää hankkia ruokaa, ja se on hankalaa koska aina ei voi tietää mitä kukin perheenjäsen haluaa. Aikuisien täytyy tehdä ruokaa perheelleen. Aikuisien pitää siivota kotona jotta koti pysyy siistinä. Aikuisien täytyy pitää huolta muista perheen jäsenistä, varsinkin jos perheessä on lapsia. Aikuiset ovat kilttejä, aikuiset osaavat myös asettaa sääntöjä. Aikuiset ovat huolehtivia. Aikuiset eivät ole ilkeitä tai kamalia, jos he huutavat tai laittavat arestiin. Aikuiset laittava lapset koti arestiin, jos lapsi ei tottele, koulusta tai päiväkodista tulee viesti, että lapsi on häiriköinyt ja jos lapset väittävät vastaan. Aikuiset ovat rohkeampia kuin lapset, koska aikuiset ovat kokeneet paljon enemmän. Joskus aikuisien pitää ottaa vastuu lapsen tekemisistä."

”Onneksi aikuiset laittavat ruokaa.
 Miksi aikuiset määräävät?
 Aikuiset ovat kyllä joskus ärsyttäviä.
 Aikuisilla on liikaa rahaa!
 Miksi puolia ei voisi antaa lapsille!
 Miksi aikuiset nukkuvat joskus päiväunia?
 Miksi aikuiset huutavat?
 Miksi aikuiset ei leiki meidän kanssa?
 Aikuiset on joskus kilttejä ja kivoja!
 Joskus aikuiset ovat hyödyksi!
 Aikuiset ovat kyllä erilaisia!
 Joskus aikuiset ovat kyllä hassuja!!”

”Aikuiset ovat joskus kivoja ja joskus ärsyttäviä. Minun äiti ja isi ovat joskus tosi hassuja. Joskus aikuisilla on tosi kiire että ei ehdi sanoa mitään.”

”Mielestäni aikuiset puhuvat yleensä työ asioista ja lapsista. Aikuisilla on yleensä raskasta jos on vaikka on raskas työ ja monta lasta. Aikuiset huolehtivat hyvin lapsista. Aikuiset kommentavat siksi koska ne huolehtii lapsista. Aikuiset ovat joskus mukavia joskus ne suuttuu koska niitä ärsyttää. Aikuiset puhuvat paljon. Jotkut aikuiset ovat rikkaita koska niillä on hyvä työ. Ja sitten niillä kellä on huono työ ja huono palkka niin ovat vähän köyhiä. Aikuiset ovat väsyneitä työ päivän jälkeen ja ne eivät jaksu aina kauheaa meteliä. Minun mielestä aikuiset ovat väsyneitä ja joskus outoja. Aikuisilla on huono muisti ja ne eivät aina muista kuka on kuka tai niin esimerkiksi äiti sanoo minua joskus Huliksi ja Villiä minuksi. Minun äiti ja isä ovat hyviä ruuan laittajia.”

”Aikuisena oleminen on rankkaa. Minä ajattelen että aikuiset kertovat lapsista jotain mitä on sattunut, onko lapsella mennyt huonosti vai sitten hyvin. Aikuiset ovat välillä vähän ankaria ja välillä kilttejä mutta he kuitenkin rakastavat omia lapsiansa. Heillä on kiireitä kun on töitä ja joskus lapset kiinuavat ja vinkuvat jotain ja sitten aikuiset hermostuvat. Silloin kun heillä on vapaata töistä eikä ole menoja niin silloin he tekevät jotain lapsien kanssa (esim. pelaavat, käyttävät ulkona, leikkivät, tekevät kaikkea kivaa lasten kanssa). Aikuisen vastuu on huolehtia lapsista ja varmistaa että lapset on tyytyväisiä. Aikuiset kyselevät kaikenlaista koulun jälkeen. He haluavat tiedon siitä että minkälaista koulussa on ollut.”

"Aikuiset ovat kaikki erilaisia."

"tylsä töitä komentavat joskus pahoja ja joskus mukavia huolehtivia naapurit ovat mukavia huutavat aikuiset ovat sekoja aikuiset ovat hyviä ruuan laittajia aikuiset saavat paljon huomiota"

"Aikuiset pälpättävät liikaa. Aikuiset huolehtivat lapsista. Aikuiset ovat rikkaita ja köyhiä. Ne ovat kivoja. Ne puhuvat paljon työasioista. Ne ostavat ruuat. Aikuiset yleensä tekevät kotia ruuat."

"Minun mielestä aikuiset ovat sellaisia ihmisiä (meitä lapsia hiukan isompia) jotka auttavat ja rajoittavat lasten elämää säännöillä. Joskus tuntuu, että säännöt ovat tyhmiä mutta loppujen lopuksi säännöt ovat ihan ok. Jos me lapset saisimme syödä herkkuja niin paljon kun me jaksetaan, niin oltaisiin varmaan aika lihavia. Aikuiset puhuvat todella paljon (ainakin minun äiti), saattavat alkaa puhua tuntemattomille. Yleensä kun aikuiset puhuvat keskenään niin se on sellaista "Voi kun Kyllikillä oli niin hyvä todistus." tai "Joo, Kyllikki se tekee kotitöitä." Se on ihan kivaa kuunneltavaa."

"Aikuiset ovat täysikäisiä. Toiset käyvät töissä ja toiset opiskelee. Joillakin aikuisilla on lapsia. Aikuiset juttelevat aikuisten asioista. Aikuiset myös vaihtavat kuulumisia. Useat aikuiset käyvät töissä. Useat aikuiset juovat alkoholijuomia. Aikuisia on erimaalaisia ja erilaisia. Aikuisia tarvitsee joissakin asioissa." ●

Kirjoituksissa mainitut nimet on muutettu, mutta tekstejä ei ole muuten käsitelty.

Aikuisen

"Aikuiset ovat joskus kivoja ja joskus ärsyttäviä. Aikuiset puhuvat tavallisesti. Aikuiset ovat joskus iloisia ja joskus surullisia. Aikuisilla on joskus kiire."

"Aikuiset ovat yleensä kivoja. Aikuiset ovat yleensä hajamielisiä. Aikuiset ovat yleensä väsyneitä työpäivän jälkeen. Aikuiset huolehtivat lapsista. Aikuisia on monenlaisia rikkaita ja köyhiä. Aikuisilla on yleensä huono muisti. Minun mielestä aikuiset ovat joskus outoja. Aikuiset tekevät ruokaa. Aikuiset huolehtivat lapsista."

"Laittaa ruokaa. Pelaa Wii:tä. Puhuu paljon. Käy kaupassa. Käy töissä. Pelaa Monopolya. Määräävät liikaa. Kiroilevat liikaa. Leikkivät liian vähän. Korottavat ääntään liikaa. Ovat liian kauan tietokoneella. Alkavat nukkumaan liian myöhään. Lukevat iltasadun."

"Aikuiset ovat joskus kivoja ja ärsyttäviä, mutta ei ne kuitenkaan halua pahaa. Äiti ja isä valittaa monesta asiasta ja se yleensä ärsyttää. Aikuiset ovat hulluja ja tyhmiä. Aikuiset puhuvat aivan tavallista SUOMEN kieltä. Äiti ja isä pussaa päivittäin. Aikuisparit kävelee käsi kädessä. Aikuiset polttaa sätkeä aivan liikaa. Aikuiset käy harvoin kahdestaan kaupungilla. Aikuisilla on joskus kiire. Aikuiset tekevät töitä paljon. Aikuiset käy paljon ravintoloissa. Aikuiset tekee lapsia."

Kohti osallistavaa oppimista

Suorituskeskeisyys ja normitettut tavoitteet rapauttavat helposti lapsilähtöisyyttä koulun arjessa. Lapsen osallistaminen edellyttää opettajilta herkkyttä ja rohkeutta.

TEKSTI Sai Väyrynen KUVA Anna-Leena Muotka

Olen opiskellut opettajaksi 1980-luvulla. Puhuttiin lapsikeskeisestä pedagogiikasta, lapsen edellytyksien ja tarpeiden pohjalte rakentuvasta, oppimisen ohjaamisen prosessista. Lapsi havainnoi, kokeilee, rakentaa omaa, yksilöllistä oppimisen tapaansa. Opettajan työn aloitetuani 1990-luvulla videoin opetusta koulullamme eri luokilla – myös omassani – kahden viikon ajan. Tulos: Kaikesta ajasta luokassa 30 minuuttia täyttää opettajan puhe, kuten käskyt, ohjeet, kysymykset, varmistukset ja toistot. Jäljelle jääneestä ajasta 10 minuuttia lapset tekevät, mitä opettaja on pyytänyt tekemään. Ja sen viimeisen viisi minuuttia lapset ovat aloitteellisia tai muuten spontaanisti vuorovaikutuksessa toistensa kanssa. Ei kovin hyvä tulos lasten osallisuuden kannalta.

2000-luvulla olen päässyt seuraamaan laajasti erittäin taitavien opettajien toimintaa eri puolella Suomea, ja yleisvaihtelma – joskaan ei yleistettävissä – on

edelleen sama. Puhumme nykyään lapsilähtöisestä opetuksesta, mutta silti opettaja puhuu, näyttää, toimii. Oppilas vastaa vain, kun kysytään, tekee opettajan määrittelemiä tehtäviä työkirjaan tai puuhaa tietokoneen parissa. Hämmäntävää: tätäkö on osallisuus?

Lapsen oikeus osallisuuteen

YK:n lapsen oikeuksien sopimus edellyttää, että lapsella on oikeus osallisuuteen kaikissa häntä koskevissa asioissa. Hänen on saatava tietoa itseä koskevista suunnitelmista, päätöksistä, ratkaisuista ja niiden perusteluista sekä mahdollisuuksista ilmaista mielipiteensä ja vaikuttaa tällä tavoin asioihin. Hänellä on oltava myös oikeus olla osallistumatta. Koulut ovat siten keskeisiä instituutioita lasten osallisuuden edistämiseksi?

Inklusiivista kasvatusta, jota myös osallistavaksi kasvatukseksi kutsutaan, on kehitetty kansainvälisesti ja kansallisestikin

ainakin viimeisen 20 vuoden aikana. Se on lähtökohdiltaan lapsilähtöistä kasvatusta, jossa lapsi on aktiivisesti mukana omassa oppimisprosessissaan. Hänellä pitäisi olla mahdollisuus ilmaista, miten oppimisen kokee ja vaikuttaa siihen, miten opittavia asioita ja taitoja harjoitellaan, käytetään ja sovelletaan. Häntä pitäisi kuulla oppimiseen liittyvissä päätöksissä ja toimenpiteissä. Inklusiiviseen kasvatukseen kuuluu myös kaikenlaisten lasta syrjivien, torjuvien, eristävien ja lokeroivien tekijöiden tunnistaminen ja poistaminen koulu-, luokka- ja oppimisympäristöissä. Siis osallisuutta estäviä tekijöitä pitää tunnistaa ja aktiivisesti poistaa.

Me huippuosaavia koululaisia kasvatavat ja maailman parhaita opettajia kouluttavat luemme tarkkaan opetusta ohjaavat asiakirjat. Lapsen oikeudet on kirjattu huolellisesti. Inklusiivista kasvatusta edistetään lähikouluperiaatteen sekä oppimisen ja koulunkäynnin tuen uudistus-

ten kautta. Kaikki hyvin? Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden muutokset vuodelta 2010 ohjaavat muun muassa, että opettaja valitsee opetusmenetelmät ja suunnittelee työtavat vuorovaikutuksessa oppilaiden kanssa. Puhutaan myös oppilaiden kannustamisesta aloitteellisuuteen ja vastuullisuuteen sekä oppimisen esteiden tunnistamisesta. Siis osallisuutta.

Lapsen osallisuus katoaa helposti koulun arjessa. Lapsuuden ongelmallistumista tutkinut Timo Harrikari on kuvaillut viimeaikaisia lapsuuteen liittyvää yhteiskunnallista keskustelua huolipuheen ja moraalisen paniikin kyllästämäksi. Huolta ja epävarmuutta kokevassa yhteiskunnassa haetaan turvallisuutta, pyritään eliminoidaan riskejä ja kehittämään turvallisuutta lisääviä hallinnan teknologioita. Nämä hallinnan teknologiat näkyvät myös koulussa. Turvallisuuden ja varhaisen puuttumisen diskurssit sekä oppimisen ja koulunkäynnin tuen lääketieteestä

omaksutun tutkimusnäyttöperustaisen toimintamallin soveltaminen koulun arkeen tekevät lapsesta helposti ammattikasvattajien työn kohteen pikemminkin kuin aktiivisen osallistujan. Etenkin, jos kysymyksessä on lapsi, jonka kasvu tai oppiminen herättää huolta.

Osallisuus omassa oppimisessa typistyy, kun lapseen kohdistetaan tarkasti dokumentoitavia tukitoimenpiteitä, arvioidaan edistymistä, pyydetään lausuntoja. Hyvästä tarkoituksestaan huolimatta jatkuva arviointi johtaa suorituskeskeisyyteen, ja perusopetuksen hyvän osaamisen kriteerit normittavat tavoiteltavan kasvun ja oppimisen. Lasta on kuultava suunnitelmia ja tavoitteita laadittaessa, mutta kuuluuko ääni? Osallisuuden ja osallistumisen tavat koulu yhteisöissä määrittyvät muutenkin aikuisten lähtökohdista. On vaikea kuvitella, että lapset perustaisivat oppilaskuntia kokouksineen tai laatisivat sääntöjä paikoillaan istumisesta, jos saisivat aidosti

ajatuksensa esille.

Suomalaisessa koulussa ja varhaiskasvatuksessa on harpattu eteenpäin inklusiivisen kasvatuksen periaatteiden hyväksymisessä. Tämä näkyy avoimempana suhtautumisena erilaisuuteen, yksilöllisyyteen ja erilaisiin oppimisen tapoihin. Lapsen ja nuoren osallisuuden edistäminen kasvatustieteiden edellyttää kuitenkin herkkyyttä ja kykyä tavoittaa lapsuuden ja nuoruuden maailmaa. Tarvitaan myös rohkeutta muuttaa koulun arkea osallisuutta mahdollistamaan. Löydän kouluista ja päiväkodeista kuukausittain loistavia oivalluksia osallisuuden lisäämiseen. Nämä oivallukset – ja monet muut – muuttuvat toivottavasti koulun arjeksi, lasten lähtökohdista rakennetuksi oppimisen ympäristöksi. ●

Kirjoittaja on yliopistonlehtori kasvatustieteiden tiedekunnassa.

TEKSTI Hannele Ikäheimo & Anna-Majja Partanen KUVITUS Anna Vuorinen

OPPIMISEN ILOA

TOIMINNALLISESTA

Matematiikan opetuksessa pyritään abstraktien käsitteiden ja symbolien hallintaan. Elleivät käsitteet avaudu, matematiikan opiskelusta tulee helposti sääntöjen ja kaavojen ulkoa opettelemista. Toiminnallisessa matematiikan opetuksessa hyödynnetään lasten kykyä jäsentää maailmaa leikin ja toiminnan kautta sekä heidän luontaista uteliaisuuttaan. Leikkien, pelien, tarinoiden ja sopivien toimintavälineiden avulla voidaan lapsille tarjota mahdollisuus rakentaa itselleen matemaattisia käsitteitä ja niiden välisiä suhteita. Konkretian kautta lapset kokevat, että he ymmärtävät ja osaavat matematiikkaa. Oppiminen saa aikaan iloa.

Pienten lasten kanssa voidaan leikkiä vaikkapa bussileikkiä. Linja-autossa on kymmenen paikkaa, viiden parin muodostelmassa. Yksi lapsista valitaan kuljettajaksi ja kyytiin pyydetään muutama matkustaja. Bussissa olevi-

en henkilöiden ja tyhjien paikkojen lukumäärät lasketaan yhdessä. Kuljettaja ajaa bussia pysäkiltä toiselle. Kullakin pysäkillä kyytiin tulee lisää matkustajia tai siinä jää matkustajia pois kyydistä. Joskus tapahtuu kumpaakin. Aina pysäkillä tapahtuneiden muutosten toteamisen jälkeen mietitään, kuinka monta matkustajaa nyt on kyydissä ja kuinka monta vielä mahtuisi, että bussi olisi täynnä.

Leikkiä voidaan jatkaa kymmenen munan kennonolla ja helmillä. Kenossa olevien helmien ja kolojen lukumääriä on helppo hahmottaa kerralla, kun käytetään niin sanottua viiden voimaa: ylärivissä on 5 helmeä ja samoin alarivissä. Lapsille voidaan esittää kysymyksiä ja ongelmia ja heitä pyydetään itse muotoilemaan tehtäviä. Josakin vaiheessa abstraktion tasoa nostetaan ja siirrytään piirtämään kennon paikat ja helmet. Tähän toimintaan liitetään mukaan numerosymbolit sekä yhteen- ja vähen-

MATEMATIIKASTA

nyslaskun merkit. Jokaisessa vaiheessa selostetaan ääneen toimintaa. Tällä toiminnallisella työskentelyllä luodaan pohjaa luonnollisten lukujen yhteen ja vähennyslaskulle sekä 10-järjestelmälle, joka on koulumatematiikan osaamisen kulmakivi.

Vaikka lapset ovat luonteeltaan tutkijoita, jotka luovat itselleen merkityksiä kokemuksistaan, he tarvitsevat aikuisia matemaattisten ideoiden luomisessa. Matemaattiset käsitteet ja ymmärrys rakentuvat sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Opettajan on varmistettava, että lapsi kykenee tulkitsemaan toimintavälineen abstraktimman matemaattisen idean esitysmuodoksi ja että hän ymmärtää sen yhteydet muihin esitysmuotoihin. Yhdessä tekeminen ja puhuminen vastaavat lapsen osallistumisen ja ryhmään kuulumisen tarpeisiin sekä kehittävät yhteistyö- ja kommunikointitaitoja. Sosiaalisessa vuorovaikutuksessa on

voimaa, joka koskettaa sekä ajattelua että tunteita.

Matematiikan opiskelussa konkreettista ja abstraktia ei pidä asettaa toistensa vastakohtiksi. Toiminnallisen työskentelyn kautta pyritään matematiikan symbolien ja abstraktien käsitteiden vahvaan ymmärtämiseen. Näin syntyy onnistumisen kokemuksia. Sopivien tehtävien ja toimintavälineiden avulla lapsia voidaan myös haastaa älyllisen toimintansa ääri rajoille, tutkimaan ja ratkaisemaan ongelmia. •

**Hannele Ikäheimo on matematiikan opetuksen kouluttaja ja toimitusjohtaja perustamassaan yrityksessä Opperissa.
Anna-Maija Partanen on matematiikan didaktiikan yliopistonlehtori Lapin yliopistossa.**

Kuvittaja on Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnan opiskelija.

Tuokio

*Haluan olla
ensimmäinen
suomalainen
astronautti.
Mutta
avaruudessa
juodaan omaa
tislattua pissaa.*

Kuva ja teksti:
Karo Pekkala, 6 vuotta

RAKKAUDESTA VALOON

ja camera obscuraan

Valokuvataiteilija Marja Pirilä innostui 1980-luvulla valokuvaamisesta, mutta miten amerikkalainen Sandy Moss siihen liittyy ja mitä tapahtui eräänä yönä vuonna 1996?

Valokuvataiteilija Marja Pirilä toteaa, että ilman rakkautta valoon hänestä ei olisi koskaan tullut valokuvaajaa. Kameran hän näkee ennen kaikkea valopiirturina.

Rovaniemellä ensimmäiset 12 vuotta elämästään viettänyt ja lukion Kemissä käynyt Pirilä on ensimmäiseltä koulutukseltaan biologi, mutta tehdessään Helsingin yliopiston biologian laitokselle gradua karpäisistä jokin alkoi vetää häntä pois sanojen ja käsitteiden maailmasta kohti kuvien maailmaa.

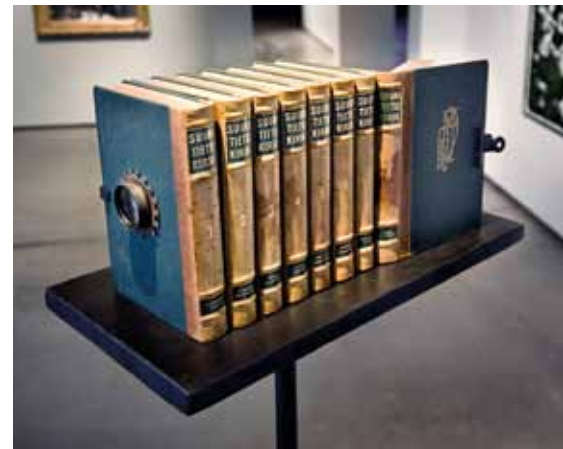
– Biologia kiinnosti mutta valokuvaus lumosi minut. Huomasin, että kuvien ja taiteen kautta pystyin kommunikoimaan ja hahmottamaan maailmaa itselleni luontevammalla tavalla.

Sandy Moss ja Abelardo Morell

Vuonna 1988 Pirilä otti vastaan läänintaiteilijan viran Oulusta ja osallistui amerikkalaisen Sandy Mossin Tornion taidekoulussa pitämälle neulanreikävalokuvauskurssille.

– Kyseessä oli nähdäkseni ensimmäinen neulanreikäkameraa taiteen välineenä painottava kurssi Suomessa. Se muutti taiteeni suunnan. Siirryin neulanreikäkuvaukseen ja samalla järjestin Oulun läänissä aiheesta kursseja, joilla toimin Sandyn assistenttina ja opin samalla lisää.

Sandy Mossin kanssa työskennellessään Pirilälle ei tullut mieleen kuvata itse camera obscura -ilmiötä, sillä kurseilla keskityttiin tarkkailemaan camera obscurassa muodostuvaa liikkuvaa kuvaa. Kunnes eräänä yönä vuonna 1996 Aperture-niminen lehti muutti kaiken. Lehdessä oli kuu-

balais-amerikkalaisen valokuvaajan Abelardo Morellin mustavalkoisia valokuvia.

– Morell oli muuttanut huoneita camera obscuroiksi ja kuvannut niissä tavallisilla kameroilla kahdeksan tunnin valotuksilla. Kuvissa oli maaginen taika. Heti seuraavana päivänä aloin tehdä kokeita camera obscuran kanssa, ja se vei minut mennessään.

Pirilä halusi camera obscura -kuviinsa mukaan värin ja ihmisen, toisin kuin Morell. Menetelmä kiehtoi myös siksi, että sen avulla tehdyt kuvat ovat kerroksellisia, yhtä aikaa dokumentaarisia ja surrealistisia.

– Tämä on hidas ja arvaamaton menetelmä, joka pakottaa pysähtymään ja hiljentymään. Pienestä ja mitättömältä tuntuvasta asiasta saattaa aueta kokonainen maailma.

Marja Pirilä: Milavida #1, 2012
pigmenttivedos, 134 x 114 cm

< Marja Pirilä ja Petri Nuutinen:
Valokuvan synty / Ensyklopedia
camera obscura, 2012
esinekooste, 145 cm (korkeus) x 75 cm x 55 cm

CAMERA OBSCURA

- Lat. pimeä huone
- Ilmiö, jossa valo kulkiessaan reiän tai linssin läpi hämärään tilaan muodostaa sinne kuvan ulkopuolisesta maisemasta
- Hyödynnetty tieteessä ja taiteessa vuosisatojen ajan
- Ilmiöön perustuvat myös kaikki kamerat ja silmämme

Marja Pirilä: Puhuva talo # 21, 2006
pigmenttiviedos, 87 x 61 cm

IRIS NUUTINEN

MARJA PIRILÄ

- Syntynyt Rovaniemellä 1957
- Valmistunut Taideteollisesta korkeakoulusta valokuvaajaksi 1986
- Erikoistunut camera obscura -tekniikkaan
- Useita yksityis- ja yhteisnäyttelyitä vuodesta 1988 alkaen mm. Suomessa, Ranskassa, Saksassa, Yhdysvalloissa ja Italiassa
- Julkaissut viisi valokuvakirjaa
- Valokuvataiteen valtionpalkinto vuonna 2000

Marja Pirilä: Camera obscura / Anu 2004, Tampere
kromogeenninen värivedos, 79 x 95 cm

Vanha hylätty rouva mäen päällä

Marja Pirilä on työskennellyt tänä keväänä Lapin yliopistossa Jenny ja Antti Wihurin rahaston vierailevana taiteilijana kolmen kuukauden ajan. Yliopiston Galleria Katveessa häneltä oli esillä kaksi näyttelyä: Milavida ja Valokuvan synty: ensyklopedia – camera obscura.

– *Milavida*-sarjani sai alkunsa löydettyäni Tampereelta hienon tyhjän talon, jonka voisin muuttaa camera obscuraksi. Se oli kuin hylätty vanha rouva kukulan laella.

Näsikallion päälle 1800-luvun lopulla valmistunut Milavida-palatsi tunnetaan nykyään Näsilinnana. Sen löydettyään Pirilän suunnitelmissa ollut kuvausmatka Villa Lanteen Roomaan siirtyi.

– Kuvausprojektin myötä Milavidan rakennuttaneen von Nottbeckien perheen traaginen historia sekä talossa sisällisso-

dan aikana tapahtuneet kauhut tulivat minulle hyvin läsnäoleviksi.

Tie Milavidaan kävi tyhjiillään olleen Pitkäniemen mielisairaalan rakennuksen kautta, jossa Pirilä toteutti *Puhuva talo*-sarjan.

– Vanhoissa taloissa on hieno henki, ja kaikilla niillä on myös oma ihmeellinen valonsa. Camera obscura -menetelmän avulla pimeissä huoneissa työskennellessäni valo muuttuu hyvin fyysiseksi ja tuntuu kuin keskustelisin sen ja rakennuksen kanssa.

Valo, arki ja metamorfoosi

Marja Pirilä on opettanut valokuvausta jo vuosia ja keskittynyt siinä neulanreikä- ja camera obscura -menetelmiin. Luennon nimenä on usein ollut Valo, arki ja metamorfoosi.

– Gradua tehdessäni minulle tuli tutuk-

si kärpäsen metamorfoosi, muodonvaihdo sen elinkierron aikana. Myös muuttaessani tavallisen esineen neulanreikäkameraksi, tai huoneen camera obscuraksi, tapahtuu metamorfoosi.

Camera obscuran lisäksi muut projektit ovat pitäneet taiteilijan kiireisenä. *Herbarium*-sarjan aiheet löytyvät luonnosta, *Minä olen*-sarjaan Pirilä kuvasi lasten kasvuprosessia kahdeksan vuoden ajan.

Tulevaisuudessa Pirilä jatkaa camera obscura -menetelmällä kuvaamista, myös ihmisten kanssa. Lisäksi työn alla on kolmiulotteisia camera obscura- teoksia, joita hän suunnittelee ja toteuttaa yhdessä Petri Nuutisen kanssa. Camera obscura kiehtoo häntä edelleen.

– Se on maaginen ilmiö – yhtä aikaa tuttu ja tuntematon. ●

Tarina alkaa Yukonista

Antropologi **Julie Cruikshank** vietti Yukonissa viisitoista vuotta dokumentoiden alkuperäiskansan suullista perinnetietoa.

Pysähdyn haastattelemaan professori emerita Julie Cruikshankia Arktikumien lasikaton alle huhtikuuisena iltapäivänä. Ennen haastattelun alkamista hän toteaa, että ei ole vielä oikein selvinnyt jetlagin aiheuttamasta väsymyksestä. Arktis-tohtoriohjelman vuosittaiseen seminaariin pääpuhujaksi saapunut Cruikshank kertoo käyneensä Rovaniemellä aiemmin.

– Olen ollut Arktisessa keskuksessa kahdesti aiemmin kahdessa eri konferenssissa. On hienoa nähdä, miten tiedekeskus on laajentunut näinä vuosina.

Brittiläisen Kolumbian yliopiston professori emerita Julie Cruikshank on tutkinut alkuperäiskansojen suullista perinnetietoa maailman pohjoisimmilla alueilla

muun muassa Kanadassa Yukonin territoriossa, Alaskassa ja Siperiassa.

– Kun ensimmäisen kerran matkustin Yukoniin erään pienen työprojektin vuoksi vuosikymmeniä sitten, ihastuin paikkaan välittömästi ja halusin jäädä pitemmäksi aikaa.

Suullisen perinnetiedon jäljillä

Projektin päätyttyä Cruikshank työskenteli muutamia vuosia Alaskassa ja muualla Kanadassa, mutta Yukonin jättämä vaikutelma oli niin vahva, että lopulta hän päätti 1970-luvulla palata alueelle. Tuolloin hänen ikäisensä paikalliset naiset olivat kiireisiä alkuperäiskansoille oikeuksia ajaneen Yukon Land Claims -prosessin parissa. Cruikshank yritti selvittää itselleen,

mitä ryhtyisi Yukonissa tekemään. Naiset ehdottivat, että hän voisi haastattelemalla heidän äitejään ja isoäitejään auttaa heitä prosessissa, sillä tuohon aikaan tiedettiin hyvin vähän naisten töistä Yukonissa.

– Minulla oli antropologitausta, ja ryhdyin tehtävään mielelläni. Pian naiset otivat projektin omakseen. Heillä oli erityistä kiinnostusta työskennellä kanssani, ja minä olin jatkuvasti kiinnostuneempi siitä, mitä he halusivat tehdä. Heidän intonsa dokumentoida tarinat nuoremmille sukupolville oli tärkein tekijä projektin jatkumisessa 15 upeaa vuotta.

Cruikshank kuitenkin tarkentaa, että haastateltavina olleiden naisten yhteistyöhalulla oli pelkkää dokumentointia monimutkaisemmat lähtökohdat. Naiset halu-

Arktisen alueen vanhimpien suullinen historia

Arktisessa keskuksessa on meneillään Suomen Akatemian rahoittama tutkimushanke, jossa tutkitaan arktisen alueen valtakuntien historiaa suullisen perinnetiedon kautta.

Tutkimushankkeen johtaja, erikoistutkija Florian Stammler kertoo, että hankkeella on kaksi päätarkoitusta. Ensimmäinen on dokumentoida alkuperäiskansojen kokemaa suhdetta periferioita hallinnoiviin valtioihin. Hankkeen toinen tavoite on analysoida, miten muistot ja kokemukset siirtyvät sukupolvelta toiselle ja miten ne tässä prosessissa muuttuvat.

– Pylimme olemaan oikeudenmukaisia tiedon välittömyydelle ja sille, mitä Julie Cruikshank kutsuu tarinoiden sosiaalisiksi elämäksi. Sen sijaan että tyytyisimme vain kirjoittamaan asioita ylös, tahdomme selvittää, miten tarinat elävät yhteiskunnissa, missä ne ovat saaneet alkunsa, miten ne kehittävät omaa sosiaalista elämäänsä ja kuinka tämä sosiaalinen elämä muodostaa kollektiivisen muistin yhteiskunnassa.

Orhelia-hankkeen yhtenä tarkoituksena on nostaa menneisyyden viisauksien profilia ja arvostusta nuorten parissa. Stammlerin mukaan arktisen alueen maisemat menettäisivät osan sielustaan ilman suullista perinnetietoa.

Arktinen antropologiblogi:
arcticanthropology.org

sivat tuoda tarinat saataville, jotta erityisesti nuoret saisivat tietoa menneisyydestään ja oppisivat tarinoista.

– Haastateltavina olleet naiset näyttivät kykynsä tarinankertojina. Tarinat saattoivat vaikuttaa samanlaisilta, mutta sisällöllisesti ne olivat aivan erilaisia. Samalla naiset päästivät ääneen omat esi-isänsä.

Rakkaudesta tutkimukseen

Eettiset haasteet ovat aina läsnä tieteellisen tiedon tuottamisessa. Tutkijalla on suuri vastuu käsitellessään haastatteluai-
neistoja ja kerättyä tutkimustietoa.

– Jokainen tutkimuksessa tehty valinta on eettinen valinta, joka vaikuttaa tutkimuksen tulokseen. Yukonissa minulle oli esimerkiksi erityisen tärkeää, että pystyin nauhoittamaan haastattelut niin kuin haastattelemani naiset halusivat. Minulle oli luontevaa seurata haastateltavien toiveita, sillä työskentelin samanikäisten ihmisten, perheiden ja ystävien kanssa kuin mitä itse olin. Tilanne olisi ollut vaikeampi ja haastavampi, jos olisin joutunut kokoamaan kaiken nopeasti muutamassa vuodessa. Tällaisiin ongelmiin törmäävät esimerkiksi perustutkinto-opiskelijat.

Viime vuonna Julie Cruikshank vastaanotti Kanadan korkeimman kunniamerkin Order of Canadan työstään Pohjois-Kanadassa suullisen historian dokumentoijana. Hän nostaa esiin kaksi naista, joiden kanssa hän kertoo olleen suuri kunnia työskennellä ja joiden työn jatkajana hän näkee itsensä.

– Angela Sidney ja Annie Ned, eräänlaiset kylänvanhimmat alkuperäiskansan yhteisössä, ansaitsivat kunniamerkin työstään tarinoiden dokumentoinnin parissa 1980-luvulla. Koen, että kunniamerkki on meidän kolmen yhteinen. Kimmoke rakastamaani tutkimukseen ja opettamiseen on peräisin tästä äärimmäisen tärkeästä yhteistyöstä; se on vaikuttanut kaikkeen, mitä olen myöhemmin tehnyt. ●

Hyvä-paha viihde – tietoa, ei arvostelua

Viihde televisiokulttuurin osana limittyy arkeemme vahvasti. Kuitenkin sen intohimoista asemointia ja arvottamista pidetään vain kaupallisen populaarin maailman toimintana. Monesti taas kulttuurin ja taiteentutkimuksen puolella viihteeseen suhtaudutaan lähinnä välinpitämättömästi. Vahinko olisi, jos erehtyisi näyttämään inhimillisen fanipuolensa. Kotisohva-perunailu kai kuuluu jonkinlaiseen evolutionääriseen muutosprosessiin, joka kyllä piakkoin jalostuu joksikin haastavammaksi tekemiseksi. Sitä paitsi yksityisyydessä tapahtuvaa tirkistelyähän ei lasketa, eihän?

Viihde myy parhaiten. Siitä kertoo kysynnän ja tarjonnan suhde. Ohjelmatarjonta on viihteellistynyt ja toisaalta viihteellisiä ohjelmia kulutetaan yhä enemmän. Arkitodellisuutemme yli vyörynyt viihde-aalto on niin mukavan lämmin, että virtaan on ollut mukava jäädä lillumaan kiinnittämättä suurempaa huomiota sen mukanaan tuomiin seikkoihin. Viihde-termi on alkujaan määritetty negatioiden kautta niin, että se on nähty taiteen vastakohtaksi. Koska tämän määritelmän mukaan taide on tosissaan otettavaa ja jalostettavaa, on viihde siis helppoa ja vulgaaria eli kansantajuista. Kun jokin on helppoa, ei siitä tarvitse huolestua.

Viihdevyöryn mukanaan tuomat konventiot käyttäytyvät monitahoisesti. Ne luovat kahdenlaista ikä-

vää, kun ne ensinnäkin kategorisoivat asioita ja toiseksi ne saavat ilmiöt ja ihmiset näyttäytymään stereotyyppien kautta. Ikävintä tämä on silloin, kun perinteiset journalistiset konventiot sekoittuvat viihteen käytäntöihin. Viihteen hyvä puoli on se, että sillä on osallistava vaikutus ja se tietenkin rentouttaa.

Ennen kuin intoutuu arvostelemaan journalismin köyhtymistä, voisi hetken pohtia kontekstia. Todennäköisesti arvostelun kohteena on viihdemaailman ilmiö tai henkilö. Viihteen on tarkoitus olla kertaikkaisen vastustamatonta. Esimerkiksi talk-show-ohjelmien tarkoitus ei ole tuottaa uutta tietoa, eikä juontaja-toimittaja elä samaa objektiivisuuden vaa-detta kuin toimittaja.

Viihteestä keskusteltaessa tulisikin unohtaa kokonaan asetelma hyvä-paha. Viihdettä tulisi tutkia samalla intensiteetillä kuin taidettakin. On keskityttävä ilmentämään, spesifioimaan ja sanoittamaan auki viihteen konventioita esimerkiksi televisiokulttuurissa. Tätä vastuuta ei voi mielestäni jättää tuotantoyhtiöiden itsensä määritettäväksi. Tehtävää ei myöskään voi jättää toimittajille, jotka eivät osaa erottaa konteksteja toisistaan.

Saara Ingnatius, TaM

Kirjoittaja selvitti pro gradu -tutkielmassaan viihteen käytänteitä.

Suomessa paikkatietoa käyttäviä mobiilipalveluita käytetään vähemmän kuin älypuhelinien määrä antaisi ymmärtää. Vaje näkyy erityisesti matkailupalveluissa.

SoLoMo-lyhenne tulee sanoista social, local ja mobile. Se tarkoittaa mukana kulkevilla laitteilla, erityisesti kännyköillä ja tableteilla, käytettäviä yhteisöllisiä ja vuorovaikutteisia palveluita, jotka ottavat huomioon käyttäjän sijainnin. Olennaista on SoLoMo-palvelun käyttäjän lyhyys: palvelu etsitään silloin kun se halutaan käyttää. Kadunkulmassa tehtävä kännykkähaku todennäköisemmin koskee juuri nyt tarvittavaa lähipalvelua kuin kauempana olevaa ja myöhempää tarvetta.

Googlen mukaan mobiilihakujen määrä yli kaksinkertaistui viime vuonna. Matkailualaa koskevista hauista noin 15 % tehtiin mobiililaitteilla.

Suomessa matkailijan kännykästä ei kuitenkaan löydy palveluita. Niiden puute johtuu osittain siitä, että matkailuala on lähtenyt digikehitykseen mukaan verkkaisesti. Yritykset ovat pieniä ja verkkopalveluita on kehitetty, kun on muilta töiltä ehditty. Toisaalta digipalveluiden vaikutus kilpailukykyyn on huomattu vasta viime vuosina älypuhelinien yleistyttyä. Digikanavissa näkymätön yritys jättäytyy myös yhä useammin ansaintamahdollisuuksien ulkopuolelle.

Osaamista toimialarajojen yli

Suomessa on korkeatasoista ict-osaamista, mutta toistaiseksi matkailuala hyödyntää sitä hyvin vähän. Tilanteen korjaamiseksi Matkailu- ja elämystuotannon osaamisklusteri OSKE on koonnut tietoa matkailijoiden mobiilikäyttäytymisestä ja tarpeista ja kehittänyt työkaluja, joiden avulla matkailuyritykset voivat kehittää omia palveluitaan paremmin vastaamaan esimerkiksi venäläisten matkailijoiden tarpeita ja arvoja.

OSKE on myös tuonut yhteen matkailuyrittäjiä, palvelumuotoilijoita ja ict-osaajia, jotta monitaitoisten tiimit löytäisivät toisensa ja ryhtyisivät kehittämään ja tarjoamaan paikkatietoja hyödyntäviä mobiilipalveluita matkailijoille. Yhteisissä työpajoissa on avattu asiakastarpeita ja tutustuttu teknologian mahdollisuuksiin sekä ideoitu ja konseptoitu uusia palveluita.

Kolmas tärkeä tekijä palvelun valmiiksi saattamiseksi on rahoitus. SoLoMo-hankkeita rahoittavat mm. Tekes ja elykeskukset. Elämyksiä ja palveluita tarjoavat yrittäjät voivat hakea rahoitusta esimerkiksi Tekesin Fiiliksestä Fyrkkaa -ohjelmassa, jossa pyritään teknologian avulla hyödyntämään aiheettomien hyödykkeiden, kuten kokemusten ja elämysten, liiketoimintapotentiaalia ja luomaan korkean jalostusarvon tuotteita ja palveluita.

KETTERÄN PALVELUN 7 PERUSPILARIA

- Tunne asiakkaasi, tapaa heitä säännöllisesti
- Panosta monitaitoiseen ja sitoutuneeseen tiimiin
- Testaa ideoitasi oikeilla asiakkailla mahdollisimman aikaisin
- Tunne kanavat, laitteet ja asiakaspolut
- Keskeytä yhteen asiaan ja tee se hyvin
- Tutki, sovelluksen ja mobiiliselainratkaisun hyödyt ja haitat
- Erottaudu, tarjoa wow-elämyksiä

Ketterä palvelukehitys

Digitaalisen kehityksen nopeus ja käytössä olevien mobiililaitteiden kirjo asettavat tavoitteelliselle palvelukehitykselle haasteita. Kehitystyössä on oleellista viedä palvelu ripeästi suunnittelupöydältä oikeiden asiakkaiden testattavaksi ja tuotantoon. Se on mahdollista, kun keskitytään luomaan sovellusta tarkasti määriteltyn tarpeeseen ja prosessit pidetään keveinä. Tällöin kohtuullisella panostuksella voidaan tavoitella huomattavaa liiketoiminnan lisäystä tai uusia asiakasryhmiä.

Tiimissä tarvitaan ymmärrystä asiakkaan tarpeista ja verkkokäyttäytymisestä, palvelumuotoiluosaamista sekä digi- ja ict-osaajia jalostamaan idea tehokkaasti valmiiksi palveluksi.

Tärkeää on tehdä ensin yksi asia hyvin. Ensimmäisen palvelun valmistuttua voi siirtyä uusien palveluideoiden kehittämiseen ja pitää mobiilikehitystä yllä parantamalla olemassa olevia palveluita ja kehittämällä uusia.

Tavoiteltu palvelu yhdistää mobiiliuuden, paikkatiedon ja yhteisöllisyyden. Tällainen on esimerkiksi suomalaisen Citynomadi-yrityksen Nomadi-palvelu. Sovelluksen avulla käyttäjä voi etsiä kiinnostavia kohteita ja reittejä sekä jakaa omia reittejään ja kuvia sosiaalisissa yhteisöissään. ●

www.experiencebusiness.fi/solomo-citynomadi.com

Kirjoittaja on lappilaissyntyinen viestintäyrittäjä. Juttuun on haastateltu LEOn kehityspäällikkö Anna Häkkistä.

huhuu?

Kuulumisia opiskelijaelämästä.

Hyvän arjen perusopinnot

Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön neljäs valtakunnallinen terveystutkimus julkistettiin alkuvuodesta 2013. Tutkimus osoitti mielenterveysongelmien vähentyneen mutta uusien ilmiöiden, kuten nettiriippuvuuden, lisääntyneen.

Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön Rovaniemen toimipisteen terveydenhoitajat Marja Anttila ja Sirpa Torvinen pitävät opiskelijoiden yleisterveydentilaa pääasiassa hyvänä. Suurin osa opiskelijoista on terveitä ja pitää huolen itsestään. Opiskelijat ovat myös terveystietoisia ja liikkuvat useimmiten kohtuullisesti.

– Se, mistä me olemme huolissamme, on opiskelijoiden alkoholinkäyttö. Opiskelijat itse tuntuvat pitävän runsasta alkoholinkäyttöä vain opiskelukulttuuriin kuuluvana eivätkä koe sitä ongelmana, Torvinen toteaa.

Myös univaikeudet ja ajanhallinta ovat yleisiä ongelmia opiskelijoiden keskuudessa. Kuitenkin se, mikä korkeakouluopiskelijat erityisesti erottaa muista, on internetin käyttö. Anttila ja Torvinen pitävät tärkeänä, että netin käyttö pysyy hallinnassa eikä mene liiallisuksiin huolimatta sen roolista työvälineenä ja sosiaalisena väylänä.

– Yleisen hyvän terveydentilan ylläpitäminen vaatiikin, että huomiota kiinnitetään paitsi liikkumiseen, ravintoon ja sosiaalisiin suhteisiin, myös nukkumiseen ja ajanhallintaan, Anttila jatkaa.

TUTKITTUA JA TUETTUA TERVEYTTÄ

- YTHS on tehnyt neljä valtakunnallista terveystutkimusta vuosina 2000, 2004, 2008 ja 2012.
- Tutkimus kartoittaa opiskelijoiden fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista terveydentilaa sekä niihin liittyviä tekijöitä.
- YTHS järjestää opiskelijoille keväällä elämäntaitokurssin. Kurssilla opitaan hyödyllisiä elämäntaitoja sekä arjen ja ajan hallintaa.
- Nyyti Ry on kouluttanut YTHS:n terveydenhoitajat elämäntaitokurssin ohjaajiksi.

YTHS järjestää huhti-toukokuussa elämäntaitokurssin opiskelijoille. Sen tarkoituksena on opettaa hyödyllisiä elämäntaitoja sekä arjen hallintaa. Kurssin vetävät terveydenhoitajat Marja Anttila, Sirpa Torvinen sekä Irma Ketola.

Kurssi koostuu kuudesta osasta, jotka käsittelevät erilaisia yksilön hyvinvointiin liittyviä teemoja. Tapaamiskertojen aiheet ovat hyvä arki, toiminta ja ajankäyttö, hyvinvointi, stressi ja ongelmienratkaisu, tunteiden ja ajatusten tunnistaminen, itsetunto ja ajatusten muuttaminen, sosiaaliset suhteet ja taidot sekä hyvä arki ja hyvä elämä.

Koska hyvä yleisterveys on monien eri tekijöiden summa, on tärkeää pitää kokonaisvaltaisesti huolta kaikista sen osista. Torvinen ja Anttila haluavatkin muistuttaa, että kun kyse on esimerkiksi opiskeluun liittyvistä asioista, kannattaa opiskelijan kääntyä korkeakouluopintojen ohjaajan puoleen.

Elina Malinen

Bailatinon tahdissa

Bailatinossa liikutaan musiikin tahdissa, kukin omien kykyjensä mukaan. Tanssin tarkoituksena on nauttia oman kehon liikkeistä ilman suorituspaineita.

– Bailatinossa ikä tai keho ei ole esteenä liikkumisen riemulle, sillä tanssin lähtökohtana on, että jokaisella on lupa nauttia oman vartalonsa liikkeistä omista lähtökohdistaan, bailatinoa viisitoista vuotta harrastanut tutkija Marjo Outila sanoo.

Marjo on ollut liikunnallinen jo pienestä pitäen. Hän on harrastanut muiden muassa voimistelua, jazztanssia ja aerobiciä. Bailatino on tähän ketjuun luonnollinen jatko, sillä se kehittää ketteryyttä, koordinaatioita ja kehonhallintaa, unohtamatta myöskään tanssin sosiaalista puolta.

Marjo tanssii bailatinoa pari kertaa viikossa. Kukin tunti pitää sisällään erilaisia tansseja ja koreografioita. Uusia koreografioita tulee mukaan vähitellen, ja kukin voi soveltaa niitä omaan tanssiinsa kykyjensä mukaan.

– Ehkä hauskinta tanssitunneilla on se, että rytmit ja tunnelmat vaihtelevat tunnin aikana laidasta laitaan. Lisäksi tunneilla pää tyhjenee kaikesta muusta, sillä rytmisä ja koreografiassa mukana pysyminen edellyttää tarkkaa keskittymistä.

Tanssitunneilla ryhmä on pysynyt vuosien varrella samana, jopa siinä määrin, että jokaiselle on vakiintunut salissa oma paikkansa.

– Miehiä tunneilla käy vielä aika vähän. Yksi syy voi olla se, että bailatinossa tanssitaan yksin ilma paria ja yksin tanssittaessa tanssista puuttuu tieteenkin paritanssin dynamiikka. Paritanssi onkin enemmän miesten suosiossa.

Marjon mielestä bailatinon viehäytys perustuu toisaalta ryhmässä toimimiseen ja toisaalta siihen, että kukin tanssii yksin.

– Tuntia kantaa ryhmän tuki ja toisaalta oman osaamisen, oppimisen ja onnistumisen riemu. Pyrin itse tanssiin teknisesti oikein ja usein tulkinta riippuu siitä, mikä sattuu olemaan kyseisen päivän fiilis. Myös opettajan persoonallisuudella, hänen laatimillaan koreografioilla ja musiikkivalinnoilla sekä opetuksen tasolla on suuri merkitys.

Rytmi onkin bailatinon yksi tärkeä lähtökohta. Kaikilla ihmisillä, ei edes kaikilla muusikoilla, rytmi ei muutu kehon liikkeeksi, ja tanssihan on nimenomaan musiikin tulkintaa kehon avulla.

– Toiset tulkitsevat musiikkia kehollaan hillitysti, toiset näkyvästi, toiset pienesti, toiset isosti. On olemassa lukematon määrä erilaisia persoonallisia tapoja, ja ne kaikki ovat bailatinossa oikeita, Marjo pohtii.

Olli Tiuraniemi

ANINA-LEENA MUIOTKA

MARKUS PENTIKÄINEN/Suomen Kuvalehti

Median käyttämä kieli on murroksessa: media pyrkii visualisoimaan viestit selkeiksi ja yksinkertaisiksi, ja toisaalta lukijat haluavat saada tiedon helposti ja nopeasti omaksuttavassa muodossa. Tiedon visualisointia kutsutaan infografiikaksi, joka valtaa alaa mediassa. Infografiikkaa suunnitteleva graafinen suunnittelija on tämän työn keskiössä.

– Infografiikan arvostus on selvästi kasvamassa. Nykyään se koetaan jo tekstin ohella tasavertaiseksi tavaksi tehdä journalismia. Myös datajournalismin merkitys on kasvamassa, sanoo Suomen Kuvalehden graafinen suunnittelija Hannu Kyyriäinen.

Kyyriäisen mukaan infografiikalla on mahdollista avata asioita, joihin muut keinot eivät riitä tai ne ovat liian työläitä ja vaativat liikaa tilaa.

– Infografiikka on parhaimmillaan erittäin monipuolista ja haastavaa, koska siinä joutuu tekemään luovia journalistisia valintoja ja päätöksiä. Työssä

on lupa esittää asiat selkeästi ja oivaltavasti faktoihin nojaten uudella ja jopa taiteellisella tavalla. Työssä yhdistyvät journalismi ja tutkimus, ja ne molemmat ovat kiehtoneet minua aina, Kyyriäinen pohtii.

Kyyriäisen mukaan aihe täytyy ymmärtää riittävän hyvin ja syvällisesti, jotta sen voi visualisoida selkeäksi, ja helposti omaksuttavaan muotoon. Työ on eräänlaista tasapainoilua selkeyden ja näyttävyyden välillä. Myös yhteistyö erilaisten ihmisten kanssa on haastavaa.

– Usein joutuu pohtimaan, miten saada erilaisten ihmisten osaaminen puristettua parhaalla mahdollisella tavalla tekeillä olevaa työhön.

Infograafikko tekee yhteistyötä momentin toimituksen jäsenen kanssa. Toimittaja kirjoittaa tekstin, jonka toimittuss sihteeri editoi. Infograafikko lisää tekstiin visuaalisuuden siten, että teksti ja visuaalisuus täydentävät toisiaan.

– Yhteistyöllä artikkelista muodostuu

HANNU ANTERO KYYRIÄINEN

- Kotoisin Kauhavalta
- Valmistui taiteen maisteriksi Lapin yliopistosta 2005 pääaineenaan graafinen suunnittelu
- Visuaalisten ilmeiden, markkinoinnin, esitteiden ja kuvitusten suunnittelua
- Informaatiografiikan ja kuvitusten suunnittelua Sanomalehti Kalevassa ja Aamulehdessä 2003–2010
- Graafikkona Suomen Kuvalehdessä 2013–
- Lisäksi tekee grafiikkaa Tekniikan Maailmalle
- Kyyriäinen on saanut töistään useita kansallisia ja kansainvälisiä palkintoja.

kokonaisuus, joka on enemmän kuin osiensa summa.

Ehkä tunnetuin Kyyriäisen tekemistä töistä on kuntatoimittaja Eeva-Liisa Hynysen tietojen pohjalta laaditut salaiset kuntakartat.

– Kartat olivat sinänsä hyvin tavallisia, mutta niiden sisältö teki niistä uutisen.

Suomen Kuvalehden verkkosivujen suosituin infografiikka on ollut viime aikoina Kyyriäisen kuvittama pakastepizzan ainesosien avaaminen.

Kyyriäinen uskoo vakaasti siihen, että lähes kaikki tieto voidaan myös visualisoida. Keinoja tiedon visualisoimisessa on lukemattomia: pylväät, pintaalat, taulukot, kartat, tilastot, valokuvat, piirroksot, mallinnokset, värit, muodot ja mitat.

– Tieteen agendalla selkeys ja faktat ovat etusijalla. Aikakauslehdissä visualisointien tulee lisäksi olla näyttäviä. Niiden tulee koukuttaa lukija perehtymään aiheeseen, Kyyriäinen pohtii.

Olli Tiuraniemi

Raiskaus rikosoikeudellisena ongelmana

Terttu Utriainen

Lapin yliopistokustannus 2013

340 s. ISBN: 978-952-484-606-6

Professori Terttu Utriainen kuljettaa lukijaa halki vuosisatojen antiikista nykypäivään käsitellessään tässä teoksessa raiskausta runsaan oikeustapauskustannusmateriaalin kera. Raiskauksia koskevia säännöksiä on niin Raamatussa kuin ihmisoikeussopimuksissakin rikoslaeista puhumattakaan.

Suomalaista oikeuskäytäntöä tarkastellaan korkeimman oikeuden ja hovioikeuksien päätösten kautta. Tapauksista käyvät ilmi paitsi rangaistukset ja vahingonkorvaukset myös käytetty väkivalta.

Kansainväliset rikostuomioistuimet ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimien ovat aktiivisesti viime vuosikymmeninä parantaneet raiskauksen uhrin asemaa muotoilemalla uudelleen raiskauksen tunnusmerkkejä ja soveltamalla ihmisoikeussopimuksia raiskaustilanteisiin. Niiden oikeuskäytännöstä myös selviää, miten monenlaisia oikeudellisia kysymyksiä raiskausrikosten yhteydessä joudutaan pohtimaan.

Teoksen toinen, täydennetty painos, huomioi vuonna 2011 uudistetut rikoslain luvut ja erityisesti raiskausta koskevan lainkohdan. Lisäksi julkaisun tilastoja on päivitetty ja seksuaalirikoksia koskevien mielentilalausuntojen rekisterinumeroita on lisätty hyödyttämään tulevia tutkimuksia.

www.ulapland.fi/lup

Oikeusvertailu – teoria ja metodologia

Jaakko Husa

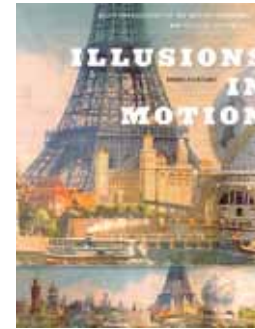
Lakimiesliiton Kustannus 2013

Lapin yliopiston oikeuskulttuurin ja oikeuslingvistiikan professori Jaakko Husan teos on ensimmäinen Suomessa julkaistu kattava ja nykyaikainen johdatus vertailevaan oikeustieteeseen ja vieraiden oikeuskulttuurien tarkasteluun.

Monitieteistä otetta korostavassa kirjassa esitellään oikeusvertailun perusteet, keskeisimmät lähestymistavat sekä alaan liittyvät teoreettiset perusteet. Teos on suunnattu jokaiselle, joka joutuu hankkimaan tietoja vieraasta oikeudesta ja saattaa törmätä vieraan oikeuskulttuurin ja vieraan oikeuskieleen tuottamaan ymmärrysmuuriin. Teksti on kirjoitettu siten, että vaikeatkin oikeusvertailun liittyvät kysymykset käsitellään ymmärrettävällä tavalla ja esimerkkien valossa.

kauppakamarikauppa.fi

KORJAUS Kaarina Määttä ja Satu Uusiautti ovat kirjoittaneet *Many Faces of Love* -teoksen. Edellisessä numerossa mainittiin, että Kaarina Määttä ja Satu Uusiautti ovat toimittaneet ko. teoksen.

Illusions in Motion:

Media Archaeology of the Moving Panorama and Related Spectacles

Erkki Huhtamo

The MIT Press 2013

Professori Erkki Huhtamon teoksessa tehdään mittava mediakulttuurinen tutkimusmatka 1700-luvulta 1900-luvulle. Kirjan keskiössä on liikkuva panoraama – lähes unohduksiin vaipunut mediaspektaakkeli, joka niitti aikoinaan suurta suosiota. Teos käsittelee liikkuvan panoraaman suhdetta muihin spektaakkeleihin, kuten dioraamaan ja taikalyhtyesityksiin. Teoksessa tutkitaan myös, miten panoraama on inspiroinut kirjailijoita, tieteilijöitä, filosofeja ja kulttuuri-toimittajia. Huhtamo käytti aikaansa kirjan kirjoitustyöhön ja tutkimukseen toistakymmentä vuotta. Kirjan runsas kuvitus on peräisin Huhtamon media-arkeologisista koelmista, ja sen ovat huolella taittaneet Willem Henri Lucas (UCLA Design Media Arts -osaston johtaja) ja Jon Gacnik.

Erkki Huhtamo hoiti mediatieteen professorina Lapin yliopistossa 1994–1996. Rovaniemeltä hän siirtyi professoriksi Kalifornian yliopistoon Los Angelesiin (UCLA).

mitpress.mit.edu

KASVATUSTIETEIDEN TIEDEKUNTA

Työhyvinvointia osallistavilla menetelmillä

Väitös 16.3.2013

ARJA JÄÄSKELÄINEN Työyhteisön hyvinvoinnin kehittäminen osallistavilla menetelmillä. Toimintatutkimus työhyvinvoinnin kehittämisprosesseista vanhus- ja vammais-palveluja tuottavissa työyhteisöissä Sallassa

Työhyvinvoinnin kehittämiseksi on varttava aikaa, ja tulevaisuutta on visioitava yhteistyössä koko työyhteisön kanssa. Työhyvinvoinnin kehittäminen edellyttää johtajilta innostavaa otetta, ja yhteisöä on motivoitava prosessin aikana todellisilla teoilla ja seuraamalla tavoitteiden toteutumista.

Arja Jääskeläisen työhyvinvointia käsittelevä väitöskirja esittelee työhyvinvoinnin kehittämismallin. Malli kannustaa työyhteisöä avoimeen keskusteluun, mikä puolestaan vahvistaa yhteistyötä, yhteishenkeä ja oppimista työyhteisössä.

– Työyhteisöt tekevät yhdessä suunnitelmia ja toteuttavat niitä. Kaikille jäsenille on annettava mahdollisuus osallistua, sillä se lisää sitoutumista, Jääskeläinen sanoo.

Kehittämismallissa innostava aloitusmenetelmä on tulevaisuusdialogi. Siinä määritellään myös teot, jolloin tulevaisuus ei jää vain kaukaiseksi, epätodelliseksi unelmaksi. Innostus kehittämiseen säilyy, kun tavoitteita ja aikaan saatuja muutoksia tarkastellaan säännöllisesti seurantalaverieissa.

– Keskustelut eivät kuitenkaan yksin riitä pitämään yllä kehittämistä. Tarvitaan todellisia muutoksia, niiden yhteistä tarkastelua ja niistä oppimista.

Asiakkaiden ottaminen mukaan kehitysohjelmaan auttaa pitämään mielessä työn perustehtävän. Se myös auttaa parantamaan asiakastytytä.

Lukiosta haetaan elämäntaitoja

Väitös 5.4.2013

TUIJA ANTILA "Vaikka en lakkia saisikaan, niin olenpahan jotain oppinut" – lukio-laisten opiskelukokemuksilleen antamat merkitykset

Lukiovuodet ovat nuorelle henkisen kehittymisen aikaa, ja elämänvaihe vaikuttaa merkittävästi oppijaidentiteetin lisäksi myös yleisen identiteetin muodostumiseen. Tuija Anttilan väitöstutkimus osoittaa, että opiskelijat odottavat lukio-opiskelun kehittävän erityisesti opiskelu- ja ajattelutaitoja.

– Valkolakki on uurastuksesta saatavan palkinnon symboli ja arvosanoja tärkeämpi asia. Ylioppilastutkinto vahvistaa opiskelijoiden uskoa siihen, että he pystyvät saavuttamaan asettamansa tavoitteet, Tuija Anttila kertoo.

Mahdollisuus tehdä omia valintoja lisää opiskelumotivaatiota ja kehittää opiskelutaitoja, mikä puolestaan edesauttaa elinikäistä oppimista. Opiskelumotivaatioon ja -menestykseen voidaan vaikuttaa myös kannustavalla oppimisympäristöllä.

Opettajien ja muiden opiskelijoiden tuki, koko koulun avoin vuorovaikutuskulttuuri ja myönteinen opiskeluilmapiiri auttavat nuoria saavuttamaan tavoitteensa. Vielä lukiovaiheessakin opiskelijat tarvitsevat ja odottavat opettajien tukea.

Tutkimus haastaa pohtimaan, millainen lukion tulisi olla, jotta se tukisi nuoren kokonaisvaltaista kehittymistä, hyvinvointia ja identiteetin rakentumista.

– Pitäisikö koulussa arvosanojen sijaan kiinnittää enemmän huomiota avoimen vuorovaikutuksen ja yhteenkuuluvuuden tunteen rakentamiseen? Anttila pohtii.

OIKEUSTIETEIDEN TIEDEKUNTA

Turvallisuustutkinnan lainsäädännössä tarve tarkennuksille

Väitös 12.4.2013

JUHA PIIRONEN Turvallisuustutkinta: Turvallisuustutkintaa sääntelevä lainsäädäntö ja sen suhde kansainvälisiin sopimusmääräyksiin ja EU-oikeuteen

Turvallisuustutkintaa koskevaa lainsäädäntöä tulisi monin osin tarkentaa. Myös säädösten toimeenpanossa on korjattavaa, ilmenee Juha Piironen väitöstutkimuksessa.

Piironen käsittelee väitöstyössään turvallisuustutkinnan sääntelyä siviili-ilmailussa sekä meri- ja rautatieliikenteessä. Turvallisuustutkinnassa on tarkoitus selvittää onnettomuuden syy ja esittää parannusehdotuksia turvallisuuden lisäämiseksi. Turvallisuustutkinta on osa onnettomuustutkintaa, johon liittyy myös poliisin tekemä tutkinta.

Onnettomuustutkintakeskuksen organisoima turvallisuustutkinta on itsenäinen ja riippumaton tutkinnan laji, jossa ei käsitellä syyllisyys- ja vastuukysymyksiä. Piironen mielestä onkin ongelmallista, että turvallisuustutkintaan nimetään usein poliisijäsen, vaikka turvallisuustutkinta on poliisin tekemästä tutkinnasta erillinen tutkinnanlaji.

– Tämä hämärtää tutkinnan itsenäisyyttä, sillä turvallisuustutkinta saatetaan suorittaa rinnakkain poliisin toimittaman tutkinnan kanssa, Piironen sanoo.

Piironen esittää väitöstutkimuksessaan useita ehdotuksia kansallisen ja Euroopan unionin lainsäädännön kehittämiseksi.

– Suomi ei ole ollut mikään mallioppilas EU-direktiivien täytäntöönpanossa. Kansainväliset sopimukset on yleensä saatettu Suomessa voimaan, mutta sisällöllisiä muutoksia ei välttämättä ole toteutettu, Piironen toteaa.

YHTEISKUNTATIETEIDEN TIEDEKUNTA

Liettuan perhesosiaalityö on muutoksessa

Väitös 5.4.2013

JULIJA EIDUKEVIČIŪTĖ Family Social Work Practices in the Context of Transitional Lithuanian Society

Liettuassa lasten sosiaalisten ja tiedollisten taitojen kehittäminen kuului jälkitotalitarismin aikana instituutioille. Sosiaalityö onkin päässyt kehittymään Liettuassa vasta 20 vuoden ajan.

Julija Eidukevičiūtėn väitöstutkimus osoittaa, että sosiaalityöntekijät pitävät edelleen kiinni vanhasta roolistaan syrjäyttäen vanhemmat ja erityisesti äidit.

Vuosien aikana sosiaalityöntekijät ovat omaksuneet ammattimaisemman asenteen, kun ymmärrys sosiaalityöstä on lisääntynyt. Alan historia vaikuttaa kuitenkin edelleen toimintaan.

– Perhe-elämä, lastenhoito ja jopa päivittäinen taloudenhoito ovat sidoksissa äitiin. Isän rooli on tukea perhe-elämää, ja hänen läsnäolonsa voidaan kokea lapsen kehitykselle poissaoloa haitallisemmaksi, Julija Eidukevičiūtė kertoo.

Sosiaalityön asiakkaat ovat suurelta osin perheitä, joissa isä on poissaoleva tai hänellä on etäinen suhde lastenhoitoon ja kotitalouden ylläpitoon. Äidit, jotka ovat vastuussa lastenhoidosta, ovat vastaanottavaisempia ammattiavulle. Sosiaalityön käytännöt vaativatkin muutosta asenteissa ja käytännöissä.

– Sosiaalityöntekijöiden ammatillinen itsetunto kasvaa, kun he saavat positiivisia kokemuksia työskentelystä äitien kanssa. Kokemusten myötä sosiaalityöntekijät ovat avoimempia kohtaamaan tulevaisuudessa myös muita perheitä.

Kansalaisvastuun korostaminen heikentää tukimahdollisuuksia

Väitös 3.5.2013

ARTO SELKÄLÄ Kansalaisuuden hallinta suomalaisessa sosiaali- ja terveyspolitiikassa

Kansalaisten aktiivisuuden ja vastuun korostaminen hyvinvoinnistaan aiheuttaa kansalaisille suunnattujen tukien kaventamista. Tukien heikkeneminen osuu erityisesti päihdeongelmaisiin, pitkäaikaisyöttömiin ja maahanmuuttajiin, ilmenee Arto Selkälän väitöstutkimuksessa.

Selkälä on tutkinut kansalaisuuden hallintaa suomalaisessa sosiaali- ja terveyspolitiikassa vuosina 1997–2011. Selkälän mukaan kansalaisten hallinta on moralisoitunut ja kunnallisella sosiaali- ja terveysalalla on korostettu jo pitkään kansalaisten omaa aktiivisuutta samanaikaisesti kun tukimahdollisuuksia on heikennetty.

Tukien kaventaminen on vain osittain yhteydessä kuntien heikentyneeseen taloudelliseen tilanteeseen:

– Suomessa on joukko hyvin sosiaalipalvelunsa turvaamaan kykeneviä kuntia, joissa tukimahdollisuuksia on heikennetty kansalaisvastuun kustannuksella. Näitä kuntia on jopa viidesosa kaikista kunnista, Selkälä kertoo.

Sosiaali- ja terveysjohtajien asenteilla on vaikutusta siihen, mille väestöryhmille palveluita suunnataan.

– Nämä asenteet heijastuvat tapaan, jolla eri asiakasryhmät kohdataan ja mitä heiltä edellytetään, Selkälä toteaa.

Selkälän mukaan erityisesti heikoimmassa asemassa olevilta kansanryhmiltä edellytettävä vastuu ja asetetut päämäärät ovat ristiriidassa heidän käytössään olevien keinojensa kanssa.

Rehtorin apurahat väitöskirjojen viimeistelyyn

Lapin yliopistossa väitöstutkimustaan tekevät jatko-opiskelijat voivat hakea rehtorin apurahaa väitöskirjan viimeistelyyn. Apurahoja myönnetään 1–4 kuukaudeksi (1 644 € / kk). Hakuaika on jatkuva.

Apuraha on tarkoitettu väitöskirjojen viimeistelytyöhön ja painatuksesta aiheutuviin kuluihin, esimerkiksi kielentarkistus-, käännös- tai taittokuluihin. Etusijalla ovat yliopiston strategisia profiialueita ja painaloja tukevat väitöskirjat; artikkeliväitöskirjat, joiden artikkeleista on ennakoitavissa kv-referee artikkeleja; ja sellaiset hakijat, jotka eivät ole aikaisemmin saaneet rahallista tukea väitöskirjatyoilleen.

Hakuhjeet ja lisätiedot:

www.ulapland.fi/rehtorinapurahat

Arktis vihertyy

Kansainvälisen tutkimuksen mukaan vuodenaikojen väliset lämpötilaerot ovat pienentyneet pohjoisilla alueilla, mikä puolestaan kiihdyttää kasvien kasvua.

Seuranta-aikana (30 v) tapahtunut lämpötilojen vaihteluvälin pieneminen vastaa luonnossa 4–5 leveyspiirasteen muutosta maapallolla etelään päin. Ilmastomallit ennustavat kehityksen jatkuvan siten, että vuosisadan loppuun mennessä muutos vastaa luonnossa 18 leveyspiirastetta.

Tutkimuksessa mukana olleen Arktisen keskuksen tutkimusprofessori Bruce Forbesin mukaan lämpötilojen välisten erojen pieneminen lisää kasvien kasvua.

– Tämä näkyy jo esimerkiksi Jamalin niemimaalla lehtensä pudottavien pensaiden korkeudessa ja yleensäkin biomassan lisääntymisenä tundralla. Tundran vihertyminen vaikuttaa muun muassa porojen paimennukseen ja eläinten käsittelyyn, hän sanoo.

Forbes arvioi, että boreaalisen vyöhykkeen siirtyminen arktiselle alueelle on ilmeisesti hitaampaa kuin oletettiin vielä pari vuotta sitten. Toisaalta tundra muuttuu kasvillisuusvyöhykkeen sisällä.

– Muutokset pohjoisilla alueilla vaikuttavat ilmastoon myös muualla maapallolla. Tämä johtuu ilmakehän takaisinkyntäilmästä, jota edesauttavat esimerkiksi tundralla tapahtuneet lumipeitteen heijastusvaikutusten muutokset. Lisäksi pakujukko muuttaa auringon säteilyä lämmöksi enemmän kuin ruohikko ja pensoittuminen nopeuttaa lumen sulamista keväisin.

NASAN rahoittamassa kansainvälisessä tutkimuksessa oli mukana 21 tutkijaa seitsemästä maasta. Tutkimuksessa käytettiin uutta satelliittidatajärjestelmää.

Kaivoksille työhyvinvoinnin johtamisen malli

Tänä keväänä käynnistyneessä yhteiskuntatieteiden tiedekunnan koordinoimassa Hyvinvoinnin louhintaa -tutkimushankkeessa kehitetään kaivoksille työhyvinvoinnin johtamisen malli.

Tutkijat kysyvät kaivostyön esimiehiltä, mitkä tekijät vaikuttavat työhyvinvointiin kaivoksissa. Selvityksen jälkeen luodaan yhdessä esimiesten kanssa työhyvinvoinnin tavoitetila ja pohditaan keinoja tavoitellaan pääsemiseksi. Työn tuloksena syntyy työhyvinvoinnin johtamisen malli, jonka avulla voidaan vahvistaa kaivosten koko henkilöstön työhyvinvointia, sitoutumista työhön sekä positiivista johtajuutta. Tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää myös muissa organisaatioissa.

Kaivosteollisuudessa on monia työhyvinvointia koettelevia tekijöitä: työ vaatii erityistä osaamista ja ihmiset työskentelevät usein etäällä kodistaan, perheestään tai jopa vieraassa maassa. Toimialalla korostuvat avainhenkilöiden sitouttaminen tehtäviinsä sekä työhyvinvointi ja johtajuus. Hankkeessa kartoitetaan, millaisia voimavaroja myönteisesti koettu työhyvinvointi ja johtajuus voivat antaa kaivosorganisaatioille.

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta vastaa hankkeen koordinoinnista ja tutkimusosion. Lisäksi hankkeessa ovat mukana Kemi-Tornion ja Rovaniemen ammattikorkeakoulu. Tieteellisinä johtajina toimivat Lapin yliopiston professorit Juha Perttula ja Antti Syväjärvi.

Hanketta rahoittavat Euroopan unionin aluekehitysrachasto ja Agnico-Eagle Finland Oy.

Itä-Lapissa edelleen vain naisten ja miesten töitä

Tutkija Suvi Lyytinen yhteiskuntatieteiden tiedekunnasta on tarkastellut Lapin Letka-hankkeen tutkimuksessa työhallinnon toimenpiteitä ja valtion investointitukia Itä-Lapin rakennemuutosalueelle vuosina 2008–2012. Toimenpiteiden ja tukien avulla pyrittiin työllistämään Stora Enson sellutehtaan entisiä työntekijöitä.

Tutkimuksen mukaan naiset, jotka joutuivat rakennemuutoksen kouriin sellutehtaan sulkemisen seurauksena, kouluttautuvivat esimerkiksi lähihoitajiksi. Miehet pyrkivät jatkamaan työuraansa teollisuuden tai rakennusalan palveluksessa.

– Yksittäisiä poikkeuksia lukuun ottamatta miehet eivät ole kouluttautuneet uudelleen sukupuolelleen epätyypillisille aloille, vaikka esimerkiksi sosiaali- ja terveysala on yksi alueen työllistävimmistä aloista, Lyytinen kertoo.

Myös vuosina 2008–2009 myönnetyllä investointituella päädyttiin toistamaan perinteistä työnjakoa. Työllistämiseen tarkoitettua tuesta noin 5,7 miljoonaa euroa myönnettiin Arktos Group Ltd Oy:lle, jonka toimiala perinteisesti työllistää miehiä. Jatkuva panostaminen puunjalostukseen osoittaa, ettei ajatus teollisesta työstä miesten pääasiallisena työllistäjänä ole helposti muutettavissa.

Itä-Lapin alueella on yhtäältä pulaa tiettyjen alojen työntekijöistä ja toisaalta pulaa työstä miehille. Suvi Lyytinen esittää ongelmaan ratkaisuksi asennemuutosta.

– Ikaikäiset käsitykset miehille sopivasta työstä olisi syytä heittää romukoppaan, ja miehiä tulisi rohkaista kouluttautumaan alueella työllistävillä toimialoilla, kuten sosiaali- ja terveysalalle, Lyytinen sanoo.

www.lapinletka.fi

Saamentutkimuksen konferenssi Inarissa

Inarissa järjestetään 25.–27. syyskuuta kansainvälinen konferenssi saamentutkimuksen uusista käsitteistä, teorioista ja menetelmistä.

Oovtâst – Yhdessä -konferenssi tarjoaa mahdollisuuden pohtia saamentutkimuksen nykytilaa ja uusia tutkimussuuntia.

Tavoitteena on analysoida saamelaista yhteiskuntaa ja kulttuurista vuorovaikutusta hyödyntämällä kulttuurin sisäisiä ja ulkopuolisia näkökulmia sekä erilaisia teoreettisia ja käsitteellisiä lähestymistapoja. Konferenssin aiheina ovat saamelainen kulttuuri, historia ja kulttuuriset käytännöt; kieli, tieto ja sosialisatio sekä saamelainen yhteiskunta.

Konferenssi kokoaa yhteen pohjoismaisia saamentutkimukseen ja saamelaiseen kulttuuriin perehtyneitä tutkijoita, opiskelijoita ja taiteilijoita. Kaikki aiheesta kiinnostuneet ovat tervetulleita kuuntelemaan esitelmää.

Konferenssin järjestävät Lapin ja Oulun yliopistot sekä Saamelaisalueen tutkimuskeskus.

Rahoitus maa- ja metsätalouden tutkimukseen

Maatilatalouden kehittämisrahasto (MAKE-RA) on myöntänyt 130 000 euroa Arktisen keskuksen Pohjoisen ympäristö- ja vähemistöoikeuden instituutin (PYVI) tutkijatohtori Tanja Joonalle.

Joonan tutkimushankkeessa tarkastellaan perinteisten elinkeinojen, lähinnä poronhoidon, kalastuksen ja metsästyksen merkitystä alkuperäiskansoja koskevan ILO-sopimuksen No. 169 näkökulmasta.

– Tutkimus nostaa esille erilaisia vaihtoehtoja yhteiskunnallisen päätöksenteon tueksi kysymyksissä, jotka ovat pitkään as-karruttaneet ja vaikeuttaneet alkuperäiskansan oikeuksien määrittelyä ja tunnistamista, Joonaa sanoo.

Tutkimuksessa keskitytään erityisesti ILO-sopimuksen maa- ja metsätalouden osuuteen ja siihen, miten ne tulisi ymmärtää suhteessa muuhun maankäyttöön.

Lisäksi selvitetään, miten alkuperäiskansojen maa- ja metsätalouden osuudet on eri maissa järjestetty ja miten alkuperäiskansojen perinteinen maankäyttö on suojattu.

Saamentutkimukselle ohjausryhmä

Rehtori Mauri Ylä-Kotola on nimennyt oikeus- ja yhteiskuntatieteellisen saamentutkimuksen ohjausryhmän 2013–2014.

Jäsenet: tutkija Antti Aikio (Arktinen keskus), professori Tuija Hautala-Hirvioja (taiteiden tdk), erikoistutkija Elina Helander-Renvall (Arktinen keskus), tutkija Tanja Joonaa (Arktinen keskus), tutkija Laura Junka-Aikio, suunnittelupäällikkö Kaisa Kangas (hallintoyksikkö), professori Juha Karhu (oikeust. tdk), vararehtori, professori Kaarina Määttä (kasvatust. tdk), professori Veli-Pekka Lehtola (Giellagas instituutti, Oulun yliopisto), tutkija Aini Linjakumpu (yhteiskuntat. tdk), yliopisto-opettaja Anne Nuorgam (oikeust. tdk), tutkija Piia Nuorgam (oikeust. tdk), yliopisto-opettaja Pia Skaffari (yhteiskuntat. tdk), yliopisto-opettaja Rautavaara (kasvatust. tdk), yliopistolehtori Jarno Valkonen (yhteiskuntat. tdk), tutkija Sanna Valkonen (yhteiskuntat. tdk)

Rehtori Mauri Ylä-Kotola on ohjausryhmän puheenjohtaja ja yhteyspäällikkö Jorma Puuronen sihteeri. Ryhmä voi täydentää kokoonpanoaan tarvittaessa.

Kirjoita muuttamisesta

Lapin yliopiston ja Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran järjestämässä Elämää muuttolaatikoissa -keruukilpailussa kerätään muuttamiseen liittyviä kertomuksia ja muistoja.

Kilpailuun toivotaan kuvauksia erilaisista muuttajista ja muutoista. Lapin yliopiston tutkija Veera Kinnunen käyttää kirjoituksia tutkimusaineistona. Hän tutkii sosiologian alaan kuuluvassa väitöstutkimuksessaan ihmisten suhdetta esineisiin.

Kirjoitukset tulee lähettää Suomalaisen Kirjallisuuden Seuraan 30.9.2013 mennessä.

Lisätietoja: www.finlit.fi/arkistot/keruut

APURAHAT

Suomen Kulttuurirahaston apurahoja

Suomen Kulttuurirahasto jakoi vuoden 2013 apurahat ja palkinnot, yhteensä 21,3 miljoonaa euroa, vuosijuhlassaan helmikuussa. Lapin yliopistoon apurahoja myönnettiin kymmenelle henkilölle tai ryhmälle.

- Ph.D. EMILIE BEAUDON Vestfonna-jää-tikön lumi- ja jäänäytteidien kemiallista koostumusta käsittelevään väitöksen jälkeiseen tutkimukseen 26 000 euroa
- Oikeust. yo. ANTTI HYVÖNEN ja Lapin yliopiston VIS MOOT -JOUKKUE Willem C Vis Commercial Arbitration Moot -oikeustapauskilpailuun osallistumiseen 3 000 euroa
- Ph.D. LAURA JUNKA-AIKIO saamentutkimuksen ja politiikan suhteita käsittelevään väitöksen jälkeiseen tutkimukseen 26 000 euroa
- Muotoilija REETTA KEROLA ja KATUTURA-TYÖRYHMÄ Unelmien maailma -installaation materiaalien keräämiseen Namibiassa ja Etelä-Afrikassa 17 000 euroa
- M.Ed. SONJA LUTOVAC suomalaisten ja slovenialaisten luokanopettajaopiskelijoiden matemaattista identiteettiä käsittelevään väitöskirjatyöhön 22 000 euroa
- Yhteiskuntat. tohtori HENNA PIRSKANEN päihdeongelmaperheitä käsittelevään väitöksen jälkeiseen tutkimukseen 26 000 euroa
- Kasvatust. maisteri MARI SALMELA laudaturylioppilaiden voimavaroja ja vahvuuksia käsittelevään väitöskirjatyöhön 22 000 euroa
- Oikeust. maisteri TOMI TUOMINEN eurokriisin vaikutusta EU:n perustuslailliseen kehitykseen käsittelevään väitöskirjatyöhön 22 000 euroa
- Yhteiskuntat. tohtori SANNA VALKONEN saamelaisten ja jälkikolonialaisen Lapin muiden ryhmien välisiä suhteita käsittelevään väitöksen jälkeiseen tutkimukseen 26 000 euroa
- Kasvatust. tohtori TANJA ÄÄRELÄ nuorten vankien peruskoulukokemuksia käsittelevään väitöksen jälkeiseen tutkimukseen 26 000 euroa

Lapin Kulttuurirahaston apurahoja

Lapin Kulttuurirahasto myönsi apurahoita Lapin yliopiston tutkijoille ja jatko-opiskelijoille yhteensä 102 000 euroa. Apurahan sai kahdeksan henkilöä.

- AKIMENKO DARIA, väitöskirjatyö 22 000 euroa, taiteiden tutkimus ja kritiikki
- ANSALA LIISA, väitöskirjatyö 11 000 euroa, kasvatustiede ja opetusala
- KIMPIMÄKI MINNA, väitöskirjan jälkeiseen tutkimukseen 11 000 euroa, oikeustiede
- LAIHO MICHAEL, väitöskirjatyö 13 000 euroa, politiikan tutkimus ja valtio-oppi
- RAHKO-RAVANTTI RAUNA, väitöskirjatyö 11 000 euroa, kasvatustiede ja opetusala
- VANHALA JOHANNA, taiteellinen työskentely 12 000 euroa, elokuvataide
- VOLA JOONAS, väitöskirjatyö 11 000 euroa, politiikan tutkimus ja valtio-oppi
- WIATROWSKI ALEKSANDER, väitöskirjatyö 11 000 euroa, oikeustiede

Muotoilua esillä

Reykjavíkissa ja Milanossa

Taiteiden tiedekunnan opiskelijoiden töitä oli esillä Islannin tärkeimmässä muotoilutapahtumassa Reykjavíkissa maaliskuussa 2013. DesignMarch Reykjavík -tapahtuma on kasvanut kansainvälisesti kiinnostavaksi festivaaliksi, joka kattaa eri muotoilualat vaatesuunnittelusta ruokamuotoiluun. Tänä vuonna tapahtumassa oli esillä myös lappilainen muotoilu omassa Suopunki – Design from Lapland -näyttelyssään. Näyttely esitteli varsin laajasti myös Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnan opiskelijoiden osaamista.

Huhtikuussa Kiela – Design from Lapland -näyttely oli esillä Milanon muotoiluviikolla, joka kerää vuosittain yli 100 000 vierasta. Kiela-näyttely esitteli lappilaisten muotoiluyritysten ja Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnan opiskelijoiden osaamista. Näyttelyssä oli esillä tuotteita koruista valaisimiin sekä osaamista vaatesuunnittelusta mediataiteeseen. Lisäksi näyttely nosti esille audiovisuaalisin keinoin taiteiden tiedekunnan projekteja, kuten lumirakentamista ja tulitaidetta.

Arktisuus näkyi molemmissa näyttelyissä sekä tuotteiden muotokielessä että materiaalivalinnoissa.

1. Spider- jakkara, Netta Korhonen 2. Keinuu, Jenni Marttila
3. Hidden Star-mallisto, Pirita Norvanto

La figure de la Terre -oopperan ensi-ilta Berliinissä

Berliinissä kantaesitettiin huhtikuussa 2013 suomalainen kamariooppera *La figure de la Terre*. Oopperan on käsikirjoittanut ja ohjannut Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnan jatko-opiskelija Jaakko Nousiainen.

Ooppera kertoo ranskalaisen tiedemiehen Pierre Louis de Maupertuis'n ja hänen retkikuntansa tutkimusmatkan vaiheista Tornionlaaksossa vuosina 1736–1737 ja tapahtumista Pariisissa tutkimusmatkan jälkeen. Lapissa ollessaan Maupertuis kohtasi nuoren Christine Planströmin. *La figure de la Terre* kertoo Christinen ja Maupertuis'n tarinan ja kysyy, miten ihmiset rakentavat identiteettiään silloin, kun he joutuvat selviytymään vieraassa ympäristössä.

Musiikillisesti oopperassa yhdistyy ranskalainen barokkimusiikki, kehollisuudesta ammentava 1700-luvun kansanmusiikki ja uusia soinnillisia sävyjä etsivä nykymusiikki. Oopperan on säveltänyt Miika Hyytiäinen, joka yhdistää teoksissaan eri taidemuotoja, erityisesti performansitaidetta ja teatteria.

Jaakko Nousiainen työskentelee pääasiassa uuden musiikkiteatterin, oopperan ja uusien medioiden parissa. Hän on aloittanut taiteen tohtorin tutkintoon tähtäävät opinnot Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnassa vuonna 2010.

Uusiauttile ja Määtälle tunnustusta

Erytisasiantuntija Satu Uusiauttin ja professori Kaarina Määtän konferenssiartikkeli on valittu kolmen parhaan joukkoon loka-kuussa Puolassa järjestettävän kasvatusta ja sosiaalialan konferenssin esityksistä.

Esitys ja siihen liittyvä vertaisarvioitu tutkimusartikkeli käsittelevät lasten hyvinvoinnin ja vahvuuksien edistämistä sekä positiivisia oppimiskokemuksia varhaiskasvatuksen toimintaympäristöissä. Tutkimuksen näkökulmana on välittävän johtajuuden ideologian soveltaminen. Tutkimus on osa Lapin yliopiston kärkihanketutkimusta Love-based Leadership – An Interdisciplinary Approach. Esitelmän pitää Satu Uusiautti.

Tekstiilisuunnittelun töitä esillä Inarissa

Sisustus- ja tekstiilimuotoilun opiskelijat esittelevät töitään Saamelaisalueen koulutuskeskuksessa Inarissa huhtikuussa.

Inarissa on voinut opiskella tänä keväänä yliopistotason tekstiiliopintoja. Kurssin tuotoksena syntyi näyttely, jossa sisustus- ja tekstiilimuotoilun opiskelijat esittelivät töitään. Suunnitellut tuotteet ja kuosit ilmensivät kohtaamisen teemaa sekä kohderyhmän tarpeita. Näyttelyn työt olivat aluksi esillä digitaalisessa muodossa. Sen jälkeen näyttelyssä esiteltiin tuotesuunnitelmista teetetyt digitaalisesti tulostetut verho- ja sisustuskankaat.

Kevään 2013 sisustus- ja tekstiilimuotoilun opinnoissa oli mukana 11 opiskelijaa. Opettajina toimivat yliopistolehtori Piia Pyrstöjärvi ja yliopisto-opettaja Emmi Harjuniemi Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnasta.

Näyttely oli osa DAVVI-koulutushanketta, jonka tarkoituksena on tuoda saamelaisalueen tarpeita vastaavia akateemisia opintoja paikallisille nuorille ja aikuisille.

www.ulapland.fi/davvi

Tekstiilisuunnittelussa avoimet keskustelut ja palaute ovat tärkeä osa suunnitteluprosessia. Kuvassa Davvi-opiskelijoita esittelemässä suunnitelmiaan opettaja Piia Pyrstöjärvelle (toinen vasemmalta).

Lapin yliopistoon ennätysmäärä hakemuksia

Lapin yliopistoon jätettyjen hakemusten määrä on noussut tasaisesti vuosi vuodelta, ja tänä vuonna hakemusten määrä nousi jo yli viiteen tuhanteen. Hakemusten määrä kasvoi neljällä sadalla viime vuoteen verrattuna. Eniten suosiotaan koulutusaloista kasvattivat johtaminen, oikeustieteet, luokanopettajakoulutus ja sosiaalityö.

Opetuksesta vastaavan vararehtori Kaarina Määttä mukaan Lapin yliopistoon jätettyjen hakemusten määrä kertoo siitä, että yliopisto tunnetaan hakijoiden keskuudessa vetovoimaisena yliopistona Pohjois-Suomessa ja koko maassa. Hakemuksista hie-man yli puolet jätettiin Pohjois-Suomen alu-

eelta ja loput muualta Suomesta.

– Menestys yhä kiihtyvässä rekrytointikilpailussa kertoo siitä, että Lapin yliopistossa on tämän päivän nuoria kiinnostavia opintoaloja, Määttä pohtii.

Määttä korostaa, että Lapin yliopiston pienuus on kääntymässä nuorison keskuudessa vahvuudeksi.

– Slogan "Sama mutta pienempänä" näyttää löytäneen kohderyhmänsä. Nuoriso näyttää ajattelevan, että Lapin yliopistoon eivät pienenkään unelmat huku. Yliopisto sijaitsee sopivalla etäisyydellä – riittävän lähellä ja toisaalta riittävän kaukana, Määttä sanoo.

Opettajan pedagogisiin opintoihin

runsaasti hakijoita

Opettajaksi pätevöittävät, erilliset opettajan pedagogiset opinnot keräsivät tänäkin vuonna runsaasti hakijoita. Opintoihin haki yhteensä 134 henkilöä, joista opiskelemaan valitaan 37. Hakijoista yli sadalla oli ylempi korkeakoulututkinto.

Opiskelijat valitaan seuraavien kiintiöiden mukaisesti: kaksikymmentä Lapin yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan perusopiskelijaa, viisitoista ylemmän korkeakoulututkinnon suorittanutta ja kaksi ylempään korkeakoulututkinnon suorittanutta saamenkielistä henkilöä.

Opettajan pedagogiset opinnot antavat opiskelijoille pedagogisen kelpoisuuden ja näin ollen valmiudet toimia erilaisissa koulutustehtävissä.

Valinnan tulokset ilmoitetaan viimeistään 27.5. yliopiston virallisella ilmoitustaululla.

Arktisuutta maailman tiedetoimittajille

Arktinen keskus ja Suomen Akatemia tarjoivat arktisen kattauksen maailman tiedetoimittajille, jotka kokoontuvat juhannuksen jälkeisellä viikolla maailmankonferenssiin Helsinkiin.

”Hot stuff in the Arctic” eli Kuumaa uutiskamaa arktisella alueella on teemana konferenssin arktiselle osuudelle. Arktisesta keskustelusta Florian Stammler kertoo antropologina kokemuksiaan yhteistyöstä kansainvälisen median kanssa Siperian tundralla. Markku Heikkilän ja Marjo Laukkasen aiheena on arktisen tiedon popularisointi. Lisäksi puhujina ovat BarentsObserver-verkkolehden päätoimittaja Thomas Nilsen Kirkkoniemestä ja nuori amerikkalainen tiedetoimittaja Rae Ellen Bichell. Paneelin tuottajina ovat Arktisen keskuksen tiedeviestintä, Suomen Akatemian viestintä ja tiedetoimittaja Harriet Öster.

Uusia yhteistyömalleja

Lapin yliopiston koordinoima YHTEYS – yhdessä tekemisen yhteisöt -hankkeessa kehitetään vuorovaikutus- ja toimintamalleja kansalaisopistojen, kirjastojen ja yliopiston välille. Ideana on luoda verkostomaisesti toimivia aktiiviseen kansalaisuuteen kannustavia yhdessä tekemisen yhteisöjä myös ruohonjuuritasolla eri puolilla Suomea.

Hanke toteutetaan vuosina 2013–2014, ja sitä koordinoi Lapin yliopiston kasvatustieteiden tiedekunta ja johtaa apulaisprofessori, dosentti Sari Poikela. Valtakunnallisia kumppaneina ovat Kansalaisopistojen liitto (KOL) ja Suomen kirjastoseura.

Hanketta rahoittaa Lapin Ely-keskuksen koordinoimana Manner-Suomen ESR-ohjelma.

Yliopisto kehittää Venäjän matkailukoulutusta

Lapin yliopisto on mukana kehittämässä venäläisten korkeakoulujen matkailuopetusta kansainvälisessä Netour-hankkeessa.

Tavoitteena on tukea venäläisiä yliopistoja matkailualan opetussuunnitelmien ja tutkimuksen kehittämisessä. Korkeakoulujen lisäksi hankkeella tuetaan eri alueita ja elinkeinoelämää matkailualan vastuullisessa kehittämisessä. Toimenpiteillä pyritään edistämään venäläisten kumppaneiden kykyä vastata luonto-, kulttuuri- ja liikematkailun kasvaviin tarpeisiin.

Lapin yliopisto johtaa hankkeessa luontomatkailun työryhmää. Hanketta koordinoi Extremaduran yliopisto Espanjasta, ja sitä rahoittaa Euroopan unionin Tempus-ohjelma.

Norjalainen valtuuskunta Rovaniemellä

Norjan parlamentin Stortingetin arktinen valtuuskunta vieraili Rovaniemellä huhtikuussa. Vieraat keskustelivat kaupunginjohtaja Esko Lotvosen kanssa Barentsin alueen taloudellisesta yhteistyöstä. Arktisen keskuksen johtaja Paula Kankaanpää esitteli vieraille keskuksen toimintaa ja pyrkimyksiä saada EU:n arktinen informaatiokeskus Rovaniemelle. Lisäksi valtuuskunnalle esiteltiin saamentutkimusta, Arktisen keskuksen tiedeviestintää sekä Arktikumien tiedekeskusta.

Valtuuskunta tapasi myös eduskunnan arktisen parlamentaarikkokonferenssin Suomen valtuuskunnan jäsenistä kansanedustajat Johanna Ojala-Niemelän ja Heikki Auton.

Norjalaista valtuuskuntaa johti Stortingetin arktisen parlamentaarikkovaltuuskunnan jäsen Eirik Sivertsen. Lisäksi valtuuskuntaan kuuluivat kansanedustajat Ingvalill Olsen, Geir-Ketil Hansen ja Henning Skumsvoll.

Lapin yliopiston harjoittelukoulu.

Monitoimisuus koulussa

Lapin yliopiston harjoittelukoulussa käynnistyi helmikuussa Monitoimisuus koulussa -hanke, jossa kiinnitetään erityistä huomiota perheiden ja koulun vuorovaikutusrakenneiden sekä oppilashuollon palveluverkostojen kehittämiseen.

Hankkeessa rakennetaan uudenlaista oppimisympäristöä yhteistyössä oppilaiden, perheiden, koulun henkilökunnan sekä erilaisten moniammatillisten verkostojen kanssa. Erityisenä kehittämisohjelmaksi ovat opettajan ja koulun sosiaalityöntekijän väliset toimintamallit. Hankkeessa työskentelevä opettaja ja sosiaalityöntekijä muodostavat koulun arjessa mukana olevan työparin, joka pyrkii kehittämään koulun toimintaa oppilas- ja perhelähtöisesti. Lisäksi hankkeessa luodaan malli, jossa kuvataan koulun yhteistyötä eri sidosryhmien kanssa.

Hanketta koordinoi Lapin yliopiston harjoittelukoulu, ja siinä ovat mukana yhteiskuntatieteiden tiedekunnan sosiaalityön koulutus ja kasvatustieteiden tiedekunnan opettajakoulutus sekä asiantuntijaroolissa Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus (Poske) ja Rovaniemen kaupungin sosiaali- ja koulupalvelukeskukset. Yhteistyöhöinä on myös muita sidosryhmiä.

LYY palkitsi Vuoden opettajan ja opiskelijatuutorin

Lapin yliopiston ylioppilaskunta LYY on valinnut Vuoden opettajaksi politiikkatieteiden tutkijan ja opettajan Sandra Wallenius-Korkalon. Vuoden opiskelijatuutorina palkittiin taiteiden tiedekunnan tekstiili- ja vaatetusalan opiskelija Terhi Isokuortti. Vuoden opiskelijatuutori valittiin tänä vuonna ensimmäistä kertaa.

Sandra Wallenius-Korkalo työskentelee yhteiskuntatieteiden tiedekunnassa nuorempana tutkijana, ja syksyllä 2012 hän toimi opettajatuutorina opintonsa aloittaneille politiikkatieteiden opiskelijoille.

– Opettajatuutorina Wallenius-Korkalo on kannustava, innostava, helposti lähestyttävä ja asiantunteva. Hän on aidosti kiinnostunut opiskelijoiden asioista ja korostaa henkilökohtaisen ohjauksen tärkeyttä, valintaperusteissa todetaan.

Terhi Isokuorttiin valinnan perusteena on hänen kehittävä otteensa tuutorointiin.

– Isokuortti on varmistanut onnistuneesti toiminnallaan sen, ettei yksikään uusi opiskelija ole jäänyt ulkopuoliseksi tai tuntenut olevansa yksin. Hän on myös itse ollut järjestämässä uusille opiskelijoille erilaisia tapahtumia, valintaperusteissa todetaan.

Isokuortti on tutustuttanut opiskelijat Lapin yliopiston lisäksi myös Rovaniemen kaupunkiin ja palveluihin sekä taiteiden tiedekunnan koulutusohjelmiin ja niiden opiskelijoihin.

Yliopisto palkitsi työntekijöitään

Lapin yliopisto on palkinnut työntekijöitään 1. maaliskuuta järjestetyssä yliopiston vuosipäivässä. Ansiomerkin saivat henkilöt, jotka ovat olleet yliopiston palveluksessa 15, 20 tai 25 vuotta.

25-vuotismerkin saajat:

Tutkija **LIISA HOKKANEN**
 Opintopäällikkö **PIRKKO HUHTANISKA**
 Laboratoriomestari **VELI ILVONEN**
 Lehtori **PARTOW IZADI**
 Lehtori **JARMO KIURU**
 Hallintosihteeri **TUULA KREUS**
 Virastomestari **ANNA-LIISA KUIVALAINEN**
 Rehtori **JARI KURU**
 Hallintosihteeri **MARJO MAJAVA**
 Opintosihteeri **SARI MANTILA**
 Taloussihteeri **RITVA MÄKELÄ-KOLMONEN**
 Vanhempi suunnittelija (atk) **SEPPO MÄNNISTÖ**
 Tietojärjestelmäpäällikkö **SEIJA NEVALA**
 Professori **MATTI NIEMIVUO**
 Kirjastos sihteeri **KATARIINA Soudunsaari**
 Kirjastos sihteeri **KAARINA STARK**
 Professori **ASKO SUIKKANEN**
 Suunnittelu- ja rahoitusjohtaja **TARJA SÄRKKÄ**
 Lehtori **VIRPI VAATTOVAARA**

20-vuotismerkin saajat:

Professori **SEPPO AHO**
 Kehittämisojohtaja **RIITTA-LIISA HEIKKINEN-MOILANEN**
 Lehtori **SEPPO KUIVAKARI**
 Kehittämispäällikkö **HANNU MIKKOLA**
 Tutkimusprofessori **JOHN MOORE**
 Lehtori **JYRKI PAUKKU**
 Koulutussihteeri **TARJA-LEENA TUISKU**
 Lehtori **KATRIINA ULJAS-RAUTIO**

15-vuotismerkin saajat:

Virastomestari **JORMA AHO**
 Yliopisto-opettaja **PERTTI AULA**
 Professori **RIITTA BRUSILA-RÄSÄNEN**
 Informaatiopäällikkö **SCOTT FORREST**
 Lehtori **ANITA HAATAJA**
 Hakukoordinaattori **PIRJO HIRVONEN**
 Professori **KRISTIINA HÄNNINEN**
 Projektikoordinaattori **ANNE IHALMO**
 Hankesihteeri **PIRJO KAURAHALME**
 Päätoiminen tuntiopettaja **ZOË KOIVU**
 Tutkimusjohtaja **JAANA LEINONEN**
 Yliopistonlehtori **AINI LINJAKUMPU**
 It-suunnittelija **AILA LUUKINEN**
 Opintopäällikkö **TERHI MELLA**
 Taloussihteeri **PIRKKO NIEMELÄ**
 Yliopisto-opettaja **MIKKO OJANAHO**
 Toimitilasihteeri **MARKO ORAJÄRVI**
 Kehittämispäällikkö **MARE RANTANIEMI**
 Amanuenssi **RAIJA RAUTIO**
 Professori **HELI RUOKAMO**
 Lehtori **INKERI SALOHEIMO**
 Hallintopäällikkö **PIA SATTA-HAKSO**
 Tietohallintojohtaja **ESKO SUORSA**
 Koulutuspäällikkö **TARJA TAMMIA**
 Yliopisto-opettaja **MIIKA TOLVANEN**
 Tuotantopäällikkö **JOUNI TÖYRÄS**
 Virastomestari **RISTO VAARA**
 Professori **SOILE VEIJOLA**
 Suunnittelija **KARI VIERTOLA**
 Opintosihteeri **MERJA YLITALO**

LASSI HEININEN
ARKTISEN
POLITIIKAN
PROFESSORIKSI

Filosofian tohtori, dosentti Lassi Heininen on kutsuttu arktisen politiikan määrääkaisen professorin tehtävään Lapin yliopiston yhteiskuntatieteiden tiedekuntaan 1.3.2013 lähtien. Arktisen politiikan professorin tehtävänä on arktisen alueen politiikan, geopolitiikan, turvallisuuden ja turvallisuuspolitiikan tutkimus, opetus, ohjaus ja kansainvälinen yhteistyö. Kutsuprofessuurin perustamisen taustalla on kansainvälisesti kasvava kiinnostus arktisia kysymyksiä ja pohjoisia alueita kohtaan.

Lassi Heininen on suorittanut yhteiskuntatieteiden tohtorin tutkinnon Lapin yliopistossa 1999. Hänen tieteellinen asiantuntemuksensa liittyy erityisesti arktisten ja pohjoisten alueiden kansainvälisiin suhteisiin, geopolitiikkaan, turvallisuuteen, sekä ympäristöpolitiikkaan, Venäjän tutkimukseen ja poliittiseen historiaan. Hänen kirjallinen tuotantonsa on varsin laaja, ja se on julkaistu pääosin englannin kielellä.

Työurallaan Heininen on toiminut Lapin yliopistossa eri tehtävissä vuodesta 1991 lähtien. Lisäksi hän on toiminut erilaisissa tutkimus-, opetus- ja luottamustehtävissä eri puolilla maailmaa. Hän ohjaa jatko-opiskelijoita Suomessa ja muissa arktisissa maissa. Heininen on yksi vuodesta 1991 lähtien järjestetyn Kalottiakatemian perustajista ja aktiiveista.

ARTTO LIITI

MARJA TUOMINEN
SUOMEN ORTODOKSISEN
KIRKON KULTTUURIPERIN-
NÖN HALLINTAA
LINJAAVAAN
TYÖRYHMÄÄN

Suomen Ortodoksinen Kirkollishallitus on kutsunut Lapin yliopiston kulttuurihistorian professori Marja Tuomisen työryhmään, jonka tehtävänä on laatia Suomen ortodoksiselle kirkolle kokonaisvaltainen strategia, jolla ohjataan kirkon, seurakuntien, kirkkomuseon ja konservointilaitoksen yhteistyötä kulttuuriperinnön hallinnassa.

Marja Tuominen tutkii parhaillaan ortodoksisuuden jälleenrakentamista Lapissa toisen maailmansodan jälkeen. Tutkimus on osa Tuomisen johtamaa Feeniks-tutkimushanketta, jossa selvitetään, miten Lappia jälleenrakennettiin materiaalisesti ja henkisesti elämän eri alueilla taiteen ja kulttuurin keinoin.

TIISAKKI HÄRVÄ

MARIA HUHMARNIEMI
LAPIN
TAIDETOIMIKUNNAN
PUHEENJOHTAJAKSI

Taiteen edistämiskeskuksen taideneuvosto on nimennyt kuvataidekasvatuksen lehtori Maria Huhmarniemen Lapin taidetoimikunnan puheenjohtajaksi toimikaudelle 2013–2014.

Maria Huhmarniemi on kuvataidekasvatuksen lehtori ja soveltavan kuvataiteen maisteriohjelman projektipäällikkö Lapin yliopistossa.

Uuden lain mukaan taideneuvosto nimeää alueellisten taidetoimikuntien puheenjohtajat ja muut jäsenet. Varapuheenjohtajan toimikunta valitsee keskuudestaan.

ARTTO LIITI

KALLE LAMPELA
VALTION KUVATAIDE-
TOIMIKUNTAAN

Taiteen edistämiskeskuksen taideneuvosto on asettanut Valtion kuvataidetoimikunnan kaksivuotiskaudelle 2013–2014. Toimikuntaan valittiin myös Lapin yliopiston kuvataiteen yliopistonlehtori, taiteen tohtori, kuvataiteilija Kalle Lampela.

Valtion kuvataidetoimikunta on Taiteen edistämiskeskuksen asiantuntijaelin. Se päättää oman alansa valtion taiteilija-apurahoista sekä vertaisarviointiin perustuviin taiteilijoille, taiteilijaryhmille ja yhteisöille myönnettävistä apurahoista ja palkinnoista. Lisäksi toimikunta osallistuu toimialansa asiantuntijaelimenä Taiteen edistämiskeskuksen taiteeseen liittyvään strategia-työhön sekä antaa asiantuntijalausuntoja.

TULOSSA

Ikääntyvien yliopiston luento

Keskiviikko 22.5.2013

klo 14.00–16.00

Fellman-sali, Yliopistonkatu 8

*Pohjoiset alkuperäiskansat –
Näkökulmia ILO-sopimukseen*
YTT Tanja Joona, Lapin yliopisto

Yhden ihmisen väkivalta on toisen ihmisen normaaliutta.

ANNA-LEENA MUOTKA

Väkivaltaa vai ei?

Väkivalta on eräs keskeisimpiä yhteiskunnan ilmiöitä. Kaikilla ihmisillä on mielikuva siitä, mitä väkivalta on ja mitä se tarkoittaa. Yllättävän usein tämä mielikuva kuitenkin poikkeaa eri ihmisillä toisistaan. Yhden ihmisen väkivalta on toisen ihmisen normaaliutta.

Eräs väkivaltaisimpia ajanjaksoja Euroopan lähihistoriassa on ollut Hitlerin aikainen kolmas valtakunta, jonka tekoihin kuului muun muassa miljoonien juutalaisten tappaminen. Vaikka holokaustista on olemassa varsin mittava todistusaineisto, on olemassa ihmisiä ja asialle pyhitettyjä organisaatioita, jotka kieltävät laajamittaisen ja tarkoituksellisen holokaustin olemassaolon.

Venäjällä puolestaan Stalinin rehabilitointi on saanut uutta voimaa. Vaikka täsmällisiä tilastoja ei olemassa, Stalinin hallinnon vainot omia kansalaisiaan kohtaan ovat samassa suuruusluokassa holokaustin kanssa. Nykyisessä Putinin valtakunnassa Stalinia on kuitenkin yhä useammassa yhteydessä alettu tulkita myönteisessä valossa.

Historian ja siihen kuuluvien hirmutekojenkin uudelleentulkinta on toki sallittua. On kuitenkin oltava tietoinen tulkintojen ja uudelleentulkintojen poliittisesta luonteesta. Väkevälläksi tai ei-väkevälläksi määrittäminen samalla määrittävät myös yhteiskunnan moraalisten, kulttuuristen ja oikeudellisten rajojen luonnetta: mikä asia suvaitaan ja mikä tuomitaan.

Tämä pätee myös vähemmän dramaattisiin väkivallan muotoihin. Yhteiskunnassa käydään jatkuvaa keskustelua ja kamppailua siitä, mikä asia voidaan ymmärtää väkivaltana ja mikä ei. Pari- ja lähisuhdeväkivalta tunnustetaan ja tunnustetaan nykyisin erääksi väkivallan muodoksi, mutta tämä on vaatinut pitkän tien.

Myös lasten hyväksikäytön tulkinta on muuttunut ihmisten ajattelussa ja yhteiskunnallisessa keskustelussa. Esimerkiksi vanhoillislestadiolaisuudessa viime vuosina paljon julkisuutta saaneesta lasten hyväksikäytöstä tiedettiin jo 1970-luvulla. Aika ei kuitenkaan ollut kypsä asian laajemmalle käsittelylle saati oikeusprosesseille.

Viimeisten vuosien aikana uskonnollisten liikkeiden sisällä ilmenevä hengellinen väkivalta on ollut kiivaan keskustelun kohteena. Uskonnolliset liikkeet ovat ”paradoksiyhteisöjä”: niissä mahdollisesti ilmenevä väkivaltaisuuden kokemus on sitä suurempi, mitä tiiviimpiä, yhteisöllisempiä ja rakkaudellisempia ne ovat.

Ei ole olemassa objektiivista mittaria väkivallan arvioimiseen. On kuitenkin selvää, että mitä enemmän jonkin asian väkivaltaisuudesta tai väkivallattomuudesta kiistellään, sitä ilmeisempää on kyseisen asian ongelmallisuus – tavalla tai toisella.

Väkivallan vähättely, sen olemassaolon kieltäminen ja katseen suuntaaminen toisaalle ovat poliittisia tekoja, jotka palvelevat väistämättä jonkin ryhmän tai tahon tarkoituksia. Siellä missä on väkivaltaa, on aina samanaikaisesti myös vallan väärinkäyttämisen linnakkeita.

Tieteiden päivät

6.–7.9.2013 **LAPIN YLIOPISTO**

Pe 6.9.2013 Lapin yliopisto

9.00–11.00	Pandemiat ja muut katastrofit
12.15–14.00	Ihmisen pahuus Johtajuuden yksilölähtöisen ajattelun kriisi ja johtajuuskäytäntöjen kehittäminen
14.15–15.45	Ikä on mahdollisuus Arktisten alueiden kriittiset haasteet
16.15–18.00	Kriisien muistaminen ja unohtaminen

La 7.9.2013 Kulttuuritalo Korundi

10.00–11.45	Kriisit taiteessa ja luovuudessa
12.15–13.15	Päivän paini: Kaupallistuuko teatteri ja taide
14.00–16.00	Kriisit ja viestintä

Tilaisuuksiin on vapaa pääsy.

www.ulapland.fi/tieteenpaivat

UNIVERSITY OF LAPLAND
LAPIN YLIOPISTO

PL 122 • 96101 ROVANIEMI

Sopimus 881414

*Lapin yliopisto
toivottaa
työntekijöilleen,
opiskelijoilleen ja
yhteistyökumppaneilleen
hyvää kevättä
ja kesää!*